

הלכות תשובה פרק ח - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור – הלכות תשובה פרק ח'

כללי הקדמה: די שטרוקטור פון הלכות תשובה

דער רמב"ם האט אין הלכות תשובה, חוץ פון די מצוה פון תשובה גופא, צוויי עיקרים:

1. **עיקר הרשות (בחירה)** – דער מענטש האט פרייע וואל. דער רמב"ם רופט עס „רשות נתונה לו" (נישט „בחירה"). דער עיקר פון בחירה איז **נישט** אויפגערעכנט אין דעם רמב"ם'ס ליסט פון י"ג עיקרים אין פירוש המשניות סנהדרין פרק חלק, אבער דא אין הלכות תשובה רעכנט ער עס יא אלס א עיקר. דאס איז א קשיא (וואס דער „רב החלוני" האט שוין געפרעגט), אבער אזוי איז דער פאקט.

2. **עיקר הטובה (שכר ועונש)** – וואס איז דער תכלית, וואס באקומט מען פון היטן תורה? דאס ווערט באהאנדלט אין די לעצטע דריי פרקים פון הלכות תשובה (פרקים ח'-י').

פארוואס געהערט שכר ועונש אין הלכות תשובה? דער רמב"ם האט אין פרק ז' א קלארע „ברידזש" געמאכט: ער זאגט אז א מענטש דארף תשובה טון „כדי שימות ויתקן תשובתו, כדי שיזכה לחיי העולם הבא". דער תכלית פון תשובה איז אנצוקומען צו עולם הבא. ממילא מוז ער מסביר זיין וואס עולם הבא איז. ווייטער, רוב מענטשן ווערן נישט געבוירן אלס צדיקים – ביי רוב מענטשן איז דער וועג צו עולם הבא דורך תשובה, נישט דורך מעשים טובים אליין.

הלכה א' – הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא

(א) דער עיקר: חיים שאין עמהם מות, טובה שאין עמה רעה, הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא, והיא החיים שאין עמהם מות, והטובה שאין עמה רעה."

פשט: די אמת'דיגע גוטע זאך וואס איז אנגעגרייט פאר צדיקים איז חיי העולם הבא – לעבן אן שטארבן, גוטסקייט אן שלעכטס.

חידושים און ביאורים:

1. „**הטובה**" – דער באגריף פון „טוב" אלס תכלית. דער רמב"ם ניצט דעם ווארט „טוב" אין דעם זעלבן זין ווי אין זיין הקדמה צו פרק חלק (פירוש המשניות סנהדרין), וואו ער שרייבט אז מענטשן זענען זייער צעמישט וועגן וואס איז דער „טוב" וואס מען באקומט פון היטן תורה – איינער מיינט שכר בעולם הזה, איינער מיינט משיח, איינער מיינט תחיית המתים. דער רמב"ם זאגט קלאר: דער אמת'דיגער טוב איז חיי העולם הבא.

2. „**צפונה**" – באהאלטן. דער לשון „צפונה" שטאמט פון דעם פסוק „אשר צפנת ליראיך" (תהלים "ל"א, כ). עס איז באהאלטן – נישט זיכטבאר אין עולם הזה.

3. „**חיים שאין עמהם מות**" – נישט בלויז „ענדיגט זיך נישט", נאר „האט נישט מיט זיך קיין מות". דער דיוק אין „שאיין עמו" איז אז מות איז בכלל נישט פאראן אין דעם מציאות. א נשמה אין א גוף איז „דברים קלים ונפסדים" (ווי דער רמב"ם זאגט אין הלכות יסודי התורה) – אפילו בשעת ער לעבט, לעבט ער נישט אמת'דיג, ווייל ער *קען* שטארבן. אבער לעבן אלס נשמה/שכל איז א חיים וואס איז קיינמאל נישט געבוירן געווארן און קען קיינמאל נישט שטארבן – מות איז בכלל נישט רעלעוואנט.

4. „**טובה שאין עמה רעה**" – אין עולם הזה איז אלעס מעורב. אלע טובות פון עולם הזה זענען „טוב שיש עמו רע" – אלעס איז מוגבל, אלעס

מוז זיין במידה, צופיל פון אפילו א גוטע זאך ווערט שלעכט. נאר עולם הבא איז „כולו טוב" – טוב בפני עצמו, נישט צוגעמישט מיט קיין שום רע.

5. „**למען ייטב לך והארכת ימים**" – דרשת חז"ל אין קידושין. דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק און די דרשה פון חז"ל (גמרא קידושין): „למען ייטב לך" = „לעולם שכולו טוב"; „והארכת ימים" = „לעולם שכולו ארוך". דער רמב"ם באטאנט אז עולם הבא איז א ענין פון תורה שבעל פה – עס שטייט נישט בפירוש אין תורה שבכתב. ער ניצט דעם לשון „שמועה" / הלכה למשה מסיני, דער זעלבער לשון וואס ער ניצט אומעטום וואו תורה שבעל פה גיט א פירוש וואס איז אנדערש פון פשוט'ן פשט. „ארוך" מיינט נישט סתם לענגער, נאר „ארוך שאין לו קץ" – אייביג.

(ב) שכר הצדיקים ופרעון הרשעים

„**שכר הצדיקים שיזכו לנועם זה ויהיו בטובה זו, ופרעון הרשעים שלא יזכו לחיים אלא יכרתו וימותו... וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המת שאינו חי לעולם, אלא נכרת ברשעו ואובד כבהמה.**"

פשט: שכר פון צדיקים איז צו לעבן עולם הבא; עונש פון רשעים איז נישט צו זוכה זיין צו דעם לעבן – זיי ווערן אפגעשניטן און שטארבן ווי א בהמה.

חידושים און ביאורים:

1. „**הוא המת**" – דער אמת'דיגער מת. דער גרעסטער „מת" איז דער וואס לעבט נישט קיין עולם הבא. פארוואס? ווייל ער האט געלעבט בלויז אפאר יאר, אבער א מת גייט ער זיין פאר עולם ועד. דער צדיק אבער איז נישט קיין „שטארבער" – זיין חיים לעבט נאך.

2. „**אובד כבהמה**" – ווי א בהמה. אזוי ווי ביי א בהמה, ווען זי שטארבט איז געענדיגט – זי לעבט נישט ווייטער – אזוי אויך א רשע וואס באקומט נישט עולם הבא.

(ג) „הכרת תכרת" – כרת בתורה

„**וזהו הכרת האמורה בתורה, שנאמר 'הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה'. ופירשו חז"ל: 'הכרת' – בעולם הזה, 'תכרת' – לעולם הבא. כלומר, שאותה הנפש שפרשה מן הגוף בעולם הזה אינה זוכה לחיי העולם הבא, אלא גם מן העולם הבא נכרתת.**"

פשט: דער פסוק „הכרת תכרת" ווערט געטייטשט מיט א דאפלטע כרת: „הכרת" = כרת בעולם הזה (שטארבן); „תכרת" = כרת לעולם הבא (נישט זוכה זיין צו עולם הבא). דער צדיק שטארבט אויך בעולם הזה, אבער ער לעבט ווייטער לעולם הבא. דער רשע האט א דאפלטע כרת.

חידושים און ביאורים:

1. „**הכרת האמורה בתורה**" – א ברייטע כרת, נישט בלויז ל"ו כריתות. דער רמב"ם מיינט נישט אז נאר די ספעציפישע ל"ו כריתות שבתורה (חייבי כריתות) האבן דעם עונש. ער רעדט דא פון דעם עיקר העונש בכלל – דער פונדאמענטאלער עונש פאר אלע עבירות איז כרת, אפגעשניטן ווערן פון עולם הבא. יענע ל"ו כריתות האבן זייערע אייגענע דינים וואס מען דארף לערנען באזונדער.

2. **דער רמב"ם'ס שיטה:** דער עיקר עונש איז כרת, נישט גיהנום. דער רמב"ם ברענגט נישט גיהנום אלס דעם הויפט-עונש. ער רעדט נאר פון כרת – אפגעשניטן ווערן. דאס איז דער „רעה המזומנת לרשעים" – נישט א פלאץ פון שטראף, נאר דער פארלוסט פון עולם הבא.

3. „**הטובה הצפונה לצדיקים**" vs „**הרעה המזומנת לרשעים**" – סימעטרישע שטרוקטור. די טובה פאר צדיקים = עולם הבא; די רעה פאר

- **ריכטיגע לייענונג:** די דעת אליין — די וויסנשאפט, די חכמה — דאס איז וואס בלייבט, און דאס איז גופא דער חיי העולם הבא. דער חלק הדעת פון דעם מענטש בלייבט, און דאס איז „בראשיהם". די עטרה איז א רמז אויף דעת אליין, נישט אויף אן אווערנעס פון באלוינונג.

1) „נהנין מזיו השכינה"

„ומה שאמרו 'ונהנין מזיו השכינה' — שיודעים ומשיגים מאמתת הקדוש ברוך הוא מה שאינם יודעים והם בגוף האפל והשפל."

פשט: „נהנין מזיו השכינה" מיינט נישט א גשמיות'דיגע הנאה, נאר אז זיי ווייסן און זענען משיג פון אמתת הקב"ה וואס זיי האבן נישט געקענט משיג זיין ווען זיי זענען געווען אין דעם „גוף האפל והשפל".

חידושים און ביאורים:

1. „נהנין" = ידיעה, נישט הנאה גשמית. דער רמב"ם רעדוצירט „נהנין" צו ידיעה און השגה. הנאה ווי עסן און טרינקען וואלט געווען א הנאה גופנית, וואס סותר דעם גאנצן יסוד אז עולם הבא איז אן א גוף. אלזא מוז „נהנין" מיינען אז זיי ווייסן און זענען משיג.

2. **פארבינדונג צו פריערדיגע הלכות.** ווען א מענטש איז „בגוף האפל והשפל" קען ער נישט פארשטיין אמתת הקב"ה. ערשט ווען מ'איז פנוי פון גוף (אין עולם הבא) קען מען יא משיג זיין.

3. **דער רמב"ם „לאזט אויס" דאס ווארט „נהנין".** אין זיין פירוש רעדט ער בעיקר וועגן ידיעה און השגה, און די „הנאה" ווערט כמעט פארשוויגן. מסתמא איז דא א פשט'דיגע הנאה אויך, אבער דער עיקר פון „נהנין" איז די ידיעה גופא.

ז) וואס מיינט „נפש" אין עולם הבא

„כל נפש האמורה בענין זה — אינה הנשמה שצריכה לגוף, אלא צורת הנפש, שהיא הדעה שהשיגה הבורא כפי כחה, והשיגה הדעות הנפרדות ושאר המעשים, והיא הצורה שביארנו ענינה בפרק ראשון מהלכות יסודי התורה, היא הנקראת נפש בענין זה."

פשט: „נפשות הצדיקים" אין עולם הבא מיינט נישט די נשמה וואס איז פארבונדן מיט'ן גוף (כח החיים), נאר „צורת הנפש" — די דעה וואס דער מענטש האט משיג געווען דעם בורא, די דעות הנפרדות (מלאכים), און שאר המעשים (די נאטור — זון, לבנה, עולם התחתון). דאס איז די „צורה" וואס ער האט מסביר געווען אין פרק א פון הלכות יסודי התורה.

חידושים און ביאורים:

1. **צוויי מינים „נפש".** דער רמב"ם חילוק'ט צווישן:

- **נשמה שצריכה לגוף** — דער כח החיים וואס מאכט דעם גוף אקטיוו, וואס שטארבט ווען דער גוף שטארבט.

- **צורת הנפש** — די דעה, דער שכל, וואס דער מענטש האט משיג געווען. דאס איז וואס „בצלם אלקים" מיינט (ווי ער האט מסביר געווען אין פרק א). נאר דאס בלייבט לעבן אין עולם הבא.

2. **דריי קאטעגאריעס פון השגה וואס בלייבן.** דער מענטש'ס דעת האט משיג געווען דריי זאכן: (א) דעם בורא, (ב) דעות נפרדות (מלאכים/שכלים נפרדים), (ג) שאר המעשים (די רעסט פון דער בריאה). אלע דריי חלקים פון דעת בלייבן.

3. **נישט דער שכל בלייבט** — נאר השגת השם בלייבט. דער רמב"ם זאגט נישט אז דער שכל פון א מענטש בכלל בלייבט (ווי אלע מענטשלעכע געדאנקען), נאר ספעציפיש די השגת השם — די דעה שהשיגה הבורא. דאס איז א וויכטיגער חילוק.

4. **דעת קען לעבן אן א גוף** — א טיפע נקודה. מענטשן קוקן אן ווי זייער דעת איז „אין זייער גוף" (סטאורד אין ברעין), אבער דער רמב"ם לערנט אז דעת איז עפעס וואס קען עקזיסטירן אן א גוף. מ'קען נישט זאגן אז השגת

רשעים = כרת פון עולם הבא. ביידע זענען דער עיקר שכר און עיקר עונש.

ד) עולם הבא: אין בו גוף וגויה

„העולם הבא אין בו גוף וגויה, אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת... ואינו גוף — אין שם אכילה ושתיה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכים להם בעולם הזה, ולא יארע בו דבר מן הדברים שמקרים לגופות בעולם הזה כגון ישיבה ועמידה ושינה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהם."

פשט: אין עולם הבא איז נישטא קיין גוף. נאר די נפשות פון צדיקים עקזיסטירן דארטן, אן א גוף, אזוי ווי מלאכים וואס זענען צורה בלי חומר. דערפאר איז נישט שייך קיין אכילה, שתיה, שלאף, מיתה, עצבות, שמחה גשמית, אדער קיין שום אנדערע ענינים וואס געהערן צו א גוף.

חידושים און ביאורים:

1. **גוף וגויה** — צוויי לשונות פאר איין ענין. „גויה" מיינט אויך גוף (ווי דער פסוק „וגויתו כתרשיש"), און עס ווערט געפרעגט פארוואס דער רמב"ם שרייבט ביידע לשונות. עס ווערט אויסגעשלאסן אז „גויה" זאל מיינען שטארבן (דאס איז „וגוע" מיט אן עין). די פראגע בלייבט אפן.

2. **„מקרים"** — פילאסאפישער טערמין. דער רמב"ם נוצט „מקרים" אין דעם פילאסאפישן זין פון „אקצידענטן" (accidents), נישט „סובסטאנץ". ער מיינט אז די קנינים/אטריבוטן וואס א גוף האט — ווי זיצן, שטיין, שלאפן, שטארבן, טרויער, לאכן — זענען נישט שייך צו א נפש אן א גוף. דאס זענען אלץ „מקרים" פון גוף, נישט פון נפש.

3. **דער מענטש אין עולם הבא ווי א מלאך.** דער מענטש איז יעצט א צוזאמטעל פון חומר וצורה (גוף מיט נפש). אין עולם הבא איז ער נפש בלבד — אזוי ווי מלאכי השרת וואס זענען צורה בלי חומר. דאס איז א פונדאמענטאלע טראנספארמאציע פון דעם מענטש'ס מציאות.

ה) פירוש „צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה" „וזה שאמרו 'צדיקים יושבים' — על דרך החידה, כלומר נפשות הצדיקים מצויות שם בלא עמל ובלא יגיעה. וכן 'עטרותיהם בראשיהם' — כלומר הדעת שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא מצויה עמהם, והיא העטרה שלהם."

פשט: דער מאמר חז"ל איז „על דרך החידה" — א משל. „יושבים" מיינט מנוחה (עקזיסטענץ אן מי און יגיעה). „עטרותיהם בראשיהם" מיינט די דעת/חכמה וואס בלייבט מיט זיי.

חידושים און ביאורים:

1. **„יושבים"** — שלילת עמל, נישט חיוב מנוחה. דער רמב"ם טייטשט „יושבים" נישט ווי פאזיטיווע מנוחה (ווייל מנוחה אליין איז דער היפוך פון זיך פלאגן, וואס איז אויך א גופנ'דיגער ענין), נאר ווי א שלילה — עס איז נישט דא קיין שום שוועריקייטן. „ישיבה" איז א דימוי פאר רואיגקייט, נישט א ליטעראלע פאזיציע פון א גוף.

2. **„עטרה" = דעת** — צוויי ראיות פון פסוקים:

- „צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמון" — שלמה'ס ספעציאליטעט איז חכמה געווען, אלזא „עטרה" רמז'ט אויף חכמה.

- „ושמחת עולם על ראשם" — שמחה איז נישט א פיזישער אביעקט וואס מ'קען לייגן אויפן קאפ. „ראשם" מוז מיינען זייער דעת, און שמחה איז א מצב אין דעת/נפש. אויך „עטרותיהם בראשיהם" מיינט אז זייער דעת בלייבט מיט זיי.

3. **„שבגללה זכו לחיי העולם הבא"** — צוויי מהלכים:

- **ערשטע לייענונג (ווערט אפגעוויזן):** זיי האבן אן אווערנעס אז זייערע גוטע מעשים האבן זיי מזכה געווען צו עולם הבא.

השם איז סטאורד אין ברעין — ווייל דאן וואלט עס נישט געקענט בלייבן נאכ'ן טויט. דאס ווייזט אז דעת של הבורא איז א פונדאמענטאל אנדערע מציאות ווי געוויינטלעכע מחשבות.

(ח) „חיים” — ווייל מות איז נאר א מקרה פון גוף „חיים אלו, לפי שאין עמהם מות, שאין מות אלא ממקרי הגוף ואין שם גוף, נקראו צרור החיים... והוא השכר שאין שכר למעלה ממנו וטובה שאין אחריה טובה, והיא שהתאוו כל הנביאים.”

פשט: „חיים” אין עולם הבא מיינט דאס לעבן פון דער נשמה/דעת אליין, וואו מות איז נישט מעגליך ווייל מות איז נאר א מקרה פון גוף, און דארט איז נישטא קיין גוף. דאס איז דער העכסטער שכר און דער תכלית פון אלע תכליתים.

חידושים און ביאורים:

1. „צרור החיים” — דער פסוק און זיין טייטש. דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך" (שמואל א כ"ה, כ"ט). „צרור” מיינט נישט פשוט א „בינטל” (באנדל), נאר עפעס א מקום אדער מצב וואו לעבן ווערט פארבונדן מיט דעם אייבערשטן. דער המשך פסוק, „ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע” ווייזט דעם קאנטראסט: צדיקים זענען פארבונדן אין צרור החיים מיט השגת השם, און רשעים ווערן אוועקגעשליידערט.

2. „טובה שאין אחריה טובה” — עולם הבא איז דער תכלית פון אלע תכליתים. „אחריה” מיינט נישט „נאכדעם” צייטליך, נאר „העכער פון דעם”. יעדע טובה אויף דער וועלט איז א מיטל צו א ווייטערדיגער טובה — מ'קען פרעגן „פארוואס טוסטו דאס?” און ענטפערן „כדי צו דערגרייכן עפעס העכערס”. אבער השגת השם אין עולם הבא איז דער תכלית הסופי — מ'קען נישט פרעגן „פארוואס איז דאס גוט?” ווייל דאס איז דער לעצטער צוועק פון אלעם.

(ט) משלים פון נביאים און חכמים פאר עולם הבא די נביאים האבן דעם מצב אנגערופן מיט פארשידענע משלים: „הר ה'”, „מקום קדשו”, „דרך הקודש”, „חצרות ה'”, „אהל ה'”, „לחזות בנועם ה'”, „היכל ה'”, „בית ה'”, „שער ה'”. אויך חכמים האבן עס גערופן „סעודה”, און אין אנדערע פלעצער „עולם הבא”.

פשט: אלע פסוקים וואס רעדן וועגן שכר לעולם הבא זענען משלים פאר דעם מצב פון השגת השם.

חידושים און ביאורים:

1. אלע „מקומות” אין נביאים זענען משלים פאר השגת השם. לכאורה מיינט מען אז די אלע ווערטער רעדן פון בית המקדש, אבער דער רמב"ם ברענגט אז שוין דער ספרי האט געזאגט אז דאס זענען משלים פאר מדריות פון עולם הבא. דער רמב"ם גייט זיך זייער אסאך מיט דעם ספרי.

2. אפשר יעדער נאמען איז אן אנדערע מדרגה. דער רמב"ם אין אן אנדער פלאץ (הלכות יסודי התורה) רעדט פון זיבן הימלען מיט פארשידענע נעמען, וואו יעדער נאמען רעפערענצט אן אנדערע מדרגה. אפשר אויך דא, די צען נעמען זענען מרמז אויף פארשידענע מדריות פון השגה. אבער דער רמב"ם דא מאכט עס אלץ פאר די זעלבע זאך — אלע זענען משלים פאר עולם הבא.

3. „סעודה” ביי חז"ל — א משל פאר דער בעסטער מצב. ווען חז"ל רעדן פון א „סעודה” פאר צדיקים (ווי דער סעודת לויטן), מיינט דער רמב"ם אז דאס איז נישט א גשמיות'דיגע סעודה, נאר א משל: אזוי ווי אויף דער וועלט דער שענסטער מצב פאר א מענטש איז ווען ער האט הנאה ביי א סעודה, אזוי רופן חז"ל דעם עולם הבא „סעודה” אלס משל פאר דעם העכסטן הנאה.

(י) דער עונש: כריתת הנפש

פארקערט, דער עונש איז „כריתת הנפש שלא תזכה לחיי העולם הבא”, און דאס ווערט גערופן „באר שחת”, „אבדון”, „תפתה”, „כל לשון כליה והשחתה”, „לפי שהיא כליה שאין אחריה תקומה לעולם”.

פשט: דער ערגסטער עונש איז „כריתת הנפש שלא תזכה לחיי העולם הבא” — דער מענטש פארלירט זיין לעבן אויף אייביג.

חידושים און ביאורים:

1. „נקמה” מיינט עונש, נישט ראכע. דער רמב"ם רופט דעם עונש פון כרת „נקמה”. „נקמה” ביים רמב"ם מיינט פשוט עונש (מידה כנגד מידה), נישט ראכע אין דעם געוויינליכן זין.

2. קען „נקמה” נאר זיין ווען מ'האט עפעס צו פארלירן? א חקירה: אויב א מענטש האט קיינמאל נישט קונה געווען קיין השגה, האט ער גארנישט צו פארלירן — איז דאס נישט קיין „נקמה”. דער באגריף „נקמה” פאסט נאר ווען א מענטש האט יא געהאט עפעס פון עולם הנשמות אבער ווייל ער האט עבירות פארלירט ער עס. דאס בלייבט א „יש לעיין”.

3. „כליה שאין אחריה תקומה לעולם” — דער אולטימאטיווער הפסד. אלע אנדערע עונשים זענען צייטווייליג, אבער דער הפסד פון כרת איז פינאל. דער מענטש פארלירט זיין לעבן אויף אייביג.

אריבערגאנג: „שמא תאמר” — דער רמב"ם'ס מעטאדע פון אנטזיפירן קשיות

דער רמב"ם נוצט דא די זעלבע מעטאדע ווי אין הלכות תשובה פרק ה' (ידיעה ובחירה) און אין הלכות יסודי התורה (אינו גוף): ערשט שטעלט ער אוועק דעם יסוד, און דערנאך פרעגט ער „שמא תאמר” — אנטזיפירט א קשיא. דא, נאכדעם וואס ער האט אויסגעזאגט אז דער איינציגער ענדגילטיגער שכר איז עולם הבא (השגת השם אן גוף), קומט ער צו פרעגן: „שמא תיקשה בעיניך טובה זו” — אפשר וועט דיר שווער זיין צו פארנעמען אזא שכר וואס איז ריין רוחני.

ביי אלע דריי פלעצער (אינו גוף, ידיעה ובחירה, שכר ועונש) קומט דער ראב"ד און קריגט זיך מיט דעם רמב"ם אויף דער זעלבער נקודה: אז מענטשן קענען נישט פארנעמען דעם רמב"ם'ס אמת. דער ראב"ד טענה'ט אז ביי „אינו גוף” איז דאס נאר א קשיא פון פסוקים, אבער דא איז עס א טיפערע שוועריקייט — א מענטש קען שווער פארנעמען א שכר וואס איז ריין גייסטיג, ווייל ער קען נאר פארנעמען גשמיות'דיגע טובות.

הלכה ב' (לויט'ן רמב"ם'ס המשך) — שכר עולם הבא און דער שוועריקייט פון מענטשלעכער השגה

(א) דער מענטש'ס פאלשע פארשטעלונג פון שכר

„שמא תאמר בלבך... ותדמה שכר המצוות והיות האדם שלם בדרכי האמת — להיות אוכל ושותה מאכלות טובות, ובוועל צורות נאות, ולובש בגדי שש ורקמה, ושוכן באהלי שן...”

פשט: דער רמב"ם ווארנט אז א מענטש זאל נישט מיינען אז דער שכר פון מצוות און שלימות איז גשמיות'דיגע הנאות — גוט עסן, שיינע פרויען, טייערע קליידער, פענסי וואוינונגען.

חידושים און ביאורים:

1. דער דיוק אין „שכר המצוות והיות האדם שלם בדרכי האמת”. דער רמב"ם זאגט נישט אז מצוות אליין ברענגען דעם שכר. ער זאגט „שכר המצוות” און „היות האדם שלם בדרכי האמת” — די מצוות ברענגען דעם מענטש צו שלימות בדרכי האמת, און דאס איז „קאנעקטעד”, אבער דער רמב"ם זאגט נישט אויסדריקלעך אז דער שכר איז דירעקט פאר מצוות — ער דארף זיין „שלם בדרכי האמת.”

„הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה, שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולה אנו מתאווים.”

פשוט: די גרויסע טובה פון עולם הבא קען מען בשום אופן נישט משיג זיין אויף עולם הזה, ווייל מיר ווייסן נאר פון טובת הגוף.

חידושים און ביאורים:

1. „להשיגה” — צוויי טייטשן. „אין שום דרך בעולם הזה להשיגה” — מ'קען עס טייטשן (א) מ'קען נישט פארשטיין (השגה = הבנה) די טובה, אדער (ב) מ'קען נישט אנקומען צו דער טובה (השגה = באקומען). ביידע זענען אמת: אזוי לאנג ווי מ'איז אין א גוף, קען מען נישט פארשטיין און נישט באקומען די טובה פון נפש אן גוף.

2. „ולה אנו מתאווים” — אפילו חכמים. דער רמב"ם זאגט „אנו” — אפילו מיר, די חכמים, גלוסטן צו טובת הגוף. דאס איז א חידוש, ווייל ער האט פריער געזאגט אז חכמים ובעלי דעה ווייסן אז גשמיות איז הבל. דער תירוץ: אפשר „מתאווים” מיינט די גרויסע מדרגה פון ממש אלעס אוועקווארפן און נאר גלוסטן אויף רוחניות — דאס איז זייער שווער אפילו פאר חכמים. אויף עולם הזה „פילט זיך” גשמיות „מער ריעל” — דער יצר הרע זאגט גיי צום רעסטארנאנט אנשטאט צום שיעור, און עס „מאכט סענס” — נישט אז ס'איז ריכטיג, אבער ס'איז נישט אבסורד. אין עולם הבא וועט עס נישט מאכן קיין סענס.

ה) „אין לה ערך בטובות עולם הזה אלא דרך משל”
„אבל אותה הטובה גדולה עד מאד, ואין לה ערך בטובות עולם הזה, אלא דרך משל... בדרך האמת, שאין ערוך טובת הנפש בעולם הבא לטובת הגוף בעולם הזה... אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין ערוך ואין דמיון.”

פשוט: מ'קען בשום אופן נישט פארגלייכן טובת הנפש אין עולם הבא מיט טובת הגוף אין עולם הזה.

חידושים און ביאורים:

1. וואס מיינט „ערך” — א חידוש אין דער הגדרה. „ערך” מיינט אז צוויי זאכן זענען אין דער זעלבער קאטעגאריע און מ'קען זיי פארגלייכן — למשל, צען דאלער און א מיליאן דאלער האבן אן ערך צו איינער — ביידע זענען דאלערס, נאר איינס איז מער. אבער טובת עולם הבא און טובת עולם הזה זענען נישט אין דער זעלבער קאטעגאריע — תענוג הגוף אין לו שייכות כלל עם תענוג השכל”. דערפאר קען מען נישט זאגן אז איינס איז „מער” פון דאס אנדערע, ווייל „מער” פאדערט א שייכות. נאר „דרך משל” — דורך א משל קען מען אביסל אנדייטן, אבער ס'איז נישט א ריכטיגער פארגלייך.

2. דער חילוק צווישן „בדרך משל” און „בדרך האמת”. ווען מ'זאגט אז עולם הבא איז א „גרויסע סעודה” אדער „אור של לוויתן” — איז דאס נאר א משל. אפילו ווען מ'זאגט „ס'איז מער ווי דעם” איז דאס אויך נאר א משל — ווייל „מער” אימפליצירט א זעלבע קאטעגאריע. בדרך האמת איז עס גארנישט צו פארגלייכן. דער רמב"ם האט פריער געזאגט „חמור בעיניו כסעודה” — נישט „חמור בעיניו סעודה” — דאס „כ” ווייזט אז ס'איז א משל, נישט א ממש'דיגער פארגלייך.

3. דער חילוק צווישן „חקר”, „ערך”, און „דמיון”:

- חקר — מ'קען עס נישט אויספארשן, נישט אפשאצן

- ערך — מ'קען נישט מעריך זיין, נישט זאגן עס איז א געוויסע פראצענט פון עפעס אנדערש

- דמיון — מ'קען נישט זאגן „איך בין ענליך צו אים, איך בין גרויס און ער איז נאך גרעסער” — ס'איז נישט אמאל א צושטאנד וואס איז ענליך

2. פארגלייך מיט דער ערביש-מוסלימישער פארשטעלונג פון גן עדן. דער רמב"ם רמז'ט אויף די מוסלימישע פארשטעלונג פון גן עדן (זיבעציג בתולות, גשמיות'דיגע הנאות), און ער זאגט אז דאס ווייזט וואס פאר א מענטש מ'איז — „שוטה בזימה” — ווער עס איז פארזונקען אין זימה, זיין גרעסטע פארשטעלונג פון טובה איז נאך פון די נידריגערע הנאות. א ליטוואק'ס גן עדן, להבדיל, איז „א טיי מיט א גמרא”. פון א מענטש'ס חלומות קען מען זען וואס פאר א מענטש ער איז.

(ב) חכמים ובעלי דעה פארשטייען שוין אויף דער וועלט

„אבל החכמים ובעלי הדעה ידעו שכל אלו הדברים דברי הבל והואי הם, ואין בהם תוחלת... ואין בהם טובה גדולה אצלם בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף... אין הנפש מתאוה להם אלא מפני צורך הגוף, כדי שימצא הפצו ויעמוד על בוריו. וכל זמן שאין שם גוף, נתבטלו כל הדברים האלו.”

פשוט: חכמים ובעלי דעה ווייסן שוין אויף עולם הזה אז אלע גשמיות'דיגע זאכן זענען „דברי הבל והואי”. די נפש אליין גלוסט נישט צו עסן — נאר ווייל זי איז צוזאמגעשטעלט מיט א גוף, און זי וויל אז דער גוף זאל קענען עקזיסטירן, דארף זי עסן. אן א גוף דארף מען בכלל נישט קיין עסן.

חידושים און ביאורים:

1. צוויי טעמים פארוואס גשמיות איז הבל: (א) „אין בהם תוחלת” — ס'איז נישטא קיין לאנג-טערמיגע גוטס, נאר גוט אויף א מינוט; (ב) „אין בהם טובה גדולה אצלם בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף” — דער איינציגער גרונט פארוואס עס זעט אויס גוט איז ווייל מיר האבן א גוף וואס דארף עס.

2. די נפש גלוסט נישט צו גשמיות — נאר צוליב דעם גוף. אפילו א חכם אויף עולם הזה — ער פארשטייט אז ער דארף עסן, אבער ער וואלט געוואלט נישט דארפן. ער עסט נישט ווייל עס טעימט גוט (דאס איז דער גוף'ס רצון), נאר ווייל ער דארף עסן כדי צו קענען לערנען און טראכטן. „הלואי וואלט איך נישט געדארפט” — און דאס איז עולם הבא, וואו מען דארף טאקע נישט.

(ג) דריי זאכן וואס זענען „אינו גוף” — פארבינדונג צו יסודי התורה

[דיגרעסיע: פארבינדונג צו יסודי התורה]

דער רמב"ם האט דריי זאכן וואס רוב מענטשן מיינען זענען גוף אבער זענען טאקע נישט: (א) דער אייבערשטער, (ב) מלאכים, (ג) נפש האדם. ביי דער אייבערשטער און מלאכים — ס'איז נישט דירעקט נוגע צו אונז. אבער נפש האדם — דאס ביסט דו, און דאס איז די שווערסטע זאך צו מסביר זיין.

איינמאל א מענטש פארשטייט אז ער אליין (זיין נפש) איז אינו גוף, קען ער אסאך גרינגער פארשטיין אז דער אייבערשטער איז אינו גוף. דער רמב"ם האט אין יסודי התורה געזאגט אז דער מענטש קען נישט פארשטיין דעם אייבערשטן ווייל ער ווייסט נישט אויף זיך — ער ווייסט נישט זיין חלק הנפש וואס איז נישט גוף.

דער חילוק צווישן יסודי התורה און דא: אין יסודי התורה איז דער רמב"ם נישט מאריך אין די פרטים פון דער שוועריקייט. דא, ווען מען רעדט פון דעם מענטש צו זיך אליין — אז דיין טובה איז אויך נישט טובת הגוף — דא גיט דער רמב"ם מער פלאץ פאר די קושי, ברענגט פסוקים וואס ווייזן ווי גוט עס איז, און מאמרי חכמים וואס ווייזן ווי שווער עס איז צו פארשטיין.

[דיגרעסיע: דער רמב"ם'ס משל אין פירוש המשניות — אז מ'קען נישט מסביר זיין פאר א סומא (בלינדער) ווי אור קוקט אויס, אדער פאר א סריס וואס תאוות המשגל איז, ווייל זיי האבן עס נישט משיג.]

(ד) „הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא — אין שום דרך בעולם הזה להשיגה”

אראפנעמען, ווייל ס'איז אזוי פאוערפול אז יעדע משל גייט זיין גארנישט אנטקעגן דעם. דאס איז א חידוש — נישט אז זיי האבן נישט געקענט, נאר אז זיי האבן נישט געוואלט, ווייל א משל וואלט „רואינירט“.

2. **דער גרויסער יסוד: ימות המשיח ≠ עולם הבא.** דער רמב"ם שטעלט אוועק אז ס'איז דא צוויי באזונדערע תקופות: (א) **ימות המשיח** — א צייט אויף דער וועלט ווען „תחזור המלכות לישראל“, אידן גייען תשובה טון, זיין אין ירושלים, אן שיעבוד מלכות — אבער נאך אלץ גשמיות'דיגע טובות; (ב) **עולם הבא** — א גאנץ אנדערע מדרגה, נאר פאר די נפש. דער רמב"ם רעדט וועגן דעם באריכות אין הקדמות צו פרק חלק. דער ראב"ד חולק אויף דעם און זאגט אז עס שטימט נישט מיט דעם וואס מיר ווייסן אז די וועלט גייט ווערן צוריק תוהו ובוהו.

3. **פסוק „עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו“ (ישעיה סד:ג).** דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק אז אפילו א נביא'ס אויג קען נישט זען וואס דער אייבערשטער גרייט פאר די וואס ווארטן אויף אים. דער חידוש: א נביא קען יא זען רוחניות, קען קאמיניקעטן מיט'ן אייבערשטן — אבער אנדערש ווי משה רבינו, א נביא רעדט אלץ במשל (ווי מיר האבן געלערנט דעם חילוק פון נבואת משה — בלא מראה, בלא משל). ווייל מ'ווייל נישט מאכן קיין משל אויף עולם הבא, קען א נביא עס בכלל נישט זען.

4. **גמרא רבי יוחנן — „כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח“.** דער רמב"ם פסק'ט ווי רבי יוחנן (ס'איז א מחלוקת אין גמרא). דאס לייזט אויף א לכאורה סתירה אין תנ"ך: ישעיה זאגט „עין לא ראתה“ — קיינער האט נישט געזען די שחר; אבער אנדערע נביאים באשרייבן שחר מיט פשוט'ע משלים. דער תירוץ: אלע נביאים וואס רעדן וועגן שחר, רעדן פון ימות המשיח (גשמיות'דיגע טובות). „עין לא ראתה“ רעדט פון עולם הבא — וואס קיינער האט נישט געזען.

5. **חידוש אין דער דרשה פון „עין לא ראתה“.** בפשוטו של מקרא קען דער פסוק מיינען אז קיינער האט עס נאך נישט געזען (אבער מ'קען עס בעצם זען). אבער רבי יוחנן דרש'נט אז עס מיינט א זאך וואס מ'קען נישט זען — נישט נאר וואס מ'האט נישט געזען. דער רמב"ם נעמט אן דעם דרש ווייל ס'איז נישט קיין דבר גשמי, נישט קיין דבר גופני.

6. **די קשיא פארוואס שטייט נישט עולם הבא אין תורה.** דער רמב"ם האט אין אן אנדער פלאץ געענטפערט אז „למען ירבו ימיכם“ רמז'ט אויף עולם הבא. אבער לויט דעם יסוד דא — אז נביאים האבן בכונה נישט גערעדט פון עולם הבא — קען מען פארשטיין פארוואס עס שטייט נישט מפורש: ווייל עס צו באשרייבן וואלט עס נאר אראפגענומען.

7. **פארגלייך צו „דיברה תורה כלשון בני אדם“.** אזוי ווי דער רמב"ם זאגט אז ווען די תורה רעדט וועגן דער אייבערשטער מיט גשמיות'דיגע לשונות („יד ה'", „עיני ה'“) איז דאס אלעס משלים — אזוי אויך ווען נביאים רעדן וועגן שחר מיט גשמיות'דיגע לשונות, רעדן זיי נאר פון ימות המשיח, נישט פון עולם הבא.

הלכה ד' (לויט'ן רמב"ם'ס המשך) — פארוואס הייסט עס „עולם הבא“? „ולא נקראו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש, וזה היא הנמצאת לכל אדם בראשונה.“

פשט: עולם הבא הייסט „הבא“ נישט ווייל א נייע וועלט קומט אין דער צוקונפט, נאר ווייל פאר יעדן אינדיווידועלן מענטש קומט דער שטאפל פון נפש אליין נאכדעם ווי ער האט געלעבט אלס גוף ונפש צוזאמען. „וזה היא הנמצאת לכל אדם בראשונה“ — דער ערשטער שטאפל פאר יעדן מענטש איז גוף ונפש, און דער צווייטער שטאפל איז נפש אליין.

חידושים און ביאורים:

4. **אפילו „שמחה“ איז נאר א משל פאר עולם הבא.** מ'קען נישט זאגן אז עולם הבא מאכט „פרייליך“ אין דעם זעלבן זין ווי גשמיות'דיגע שמחה, ווייל „פרייליך“ איז א רגש וואס מיר האבן יעצט, און דער וואקערט דערפון איז עצבות. עולם הבא איז „הבנה פון חכמה אליין“ — מ'קען עס נאר רופן שמחה בדרך משל. מ'קען אפשר זאגן אז ביידע זענען זאכן וואו „דו פילסט זיך משלים“, דו פילסט זיך דארט וואו דו באלאנגסט — אבער דאס איז אויך נאר א מושג'דיגע אנאלאגיע.

(ו) דוד המלך'ס רמזים

דוד המלך האט מרמז געווען: „מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, פעלת לחוסין בך“ (תהלים ל"א, כ). „לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים“ (תהלים כ"ז, י"ג).

חידושים און ביאורים:

1. **„צפנת“ — באהאלטן.** נישט ווייל מ'קען עס בעצם נישט פארשטיין, נאר ווייל מענטשן אויף דער וועלט פארשטייען עס נישט. א טייערע זאך באהאלט מען — ס'איז באהאלטן ווייל ס'איז אזוי ווערטפול.

[דיגרעסיע: אפיקומן ביים סדר — דער אפיקומן איז א רמז אויף דעם מושג — מ'באהאלט עס, ווייל די סעודה איז נאר א משל פאר די אמת'דיגע סעודה וואס מ'גייט עסן. ס'איז א קליינע שטיקל מצה, אבער עס רמז'ט אויף עפעס פיל גרעסערס.]

2. **„לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים“.** דוד האט זיך געגלעסט נאך חיי עולם הבא. „ארץ החיים“ מיינט דער פלאץ וואו מ'לעבט אייביג, וואו ס'איז נישט „הוה ונפסד“ — אן אמת'דיגע לעבעדיגע וועלט. אונזער וועלט איז א „שטארבעדיגע וועלט“. דער ווארט „האמנתי“ איז באדייטאם — ווייל מ'קען עס נישט ממש פארשטיין, אבער מ'קען גלייבן דערין, מ'קען וויסן אז עס איז דא אזא זאך אן עס אינגאנצן צו פארשטיין. די אמונה אין טוב ה' בארץ החיים האט דוד'ן געגעבן חיזוק.

הלכה ג' — חכמים האבן געזאגט מ'קען עולם הבא נישט משיג זיין

„כבר הודיעונו חכמים הראשונים שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה, ואין יודע גדלה ויופיה ועצמה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.“

פשט: חז"ל האבן אונז געלערנט אז קיין מענטש קען נישט משיג זיין די טובה פון עולם הבא מיט איר פולער קלארקייט. קיינער ווייסט נישט איר גרויסקייט, שיינקייט, און שטארקייט — נאר דער אייבערשטער אליין.

הלכה ג' (המשך) — גרויסער יסוד: אלע נבואות זענען נאר לימות המשיח, נישט עולם הבא

**

„ושכל הטובות שמתנבאים בהם הנביאים לישראל אינם אלא דברים של גוף שנהנים בהם ישראל בימות המלך המשיח בזמן שתחזור הממשלה לישראל. אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון, ולא דמוה הנביאים כדי שלא יפחתוהו בדמיון.“

פשט: אלע גוטע זאכן וואס די נביאים האבן פראפעצייט פאר אידן — ארץ חטה ושעורה, מעיינות התהומות, וכו' — זענען נאר גשמיות'דיגע טובות פאר ימות המשיח, ווען די מלכות גייט צוריקקומען צו ישראל. אבער עולם הבא האבן די נביאים בכונה נישט באשריבן, אפילו נישט בדרך משל, כדי נישט אראפצונעמען דערפון.

חידושים און ביאורים:

1. **פארוואס האבן נביאים נישט גערעדט פון עולם הבא — א טיפער טעם.** דער רמב"ם'ס סברא איז אז נביאים האבן מורא געהאט אז אויב זיי זאלן מאכן משלים פאר חיי עולם הבא, וועלן זיי עס נאר „יפחתוה“ —

און עולם הבא. ווי דאס אלעס פאסט צוזאמען איז שוין פרטים וואס מ'דארף נאך לערנען.

די גרויסע מחלוקת אויפ'ן רמב"ם

[דיגרעסיע: היסטארישע מחלוקת אויפ'ן רמב"ם]

די לעצטע דריי פרקים פון הלכות תשובה (פרקים ח'-י') זענען געווען כמעט דעם גרעסטער סיבה פון דער גרויסער מחלוקת אויפ'ן רמב"ם. דער עולם האט געמיינט אז דער רמב"ם לערנט אנדערש פון רוב אידן וועגן תחיית המתים, וואס איז דער שר, וואס איז דער טובה. דאס האט געפירט צו דער שריפה פון דעם רמב"ם'ס ספרים.

דער ראב"ד אין שבת ג' (=פרק ח') איז דער קלארסטער מחלוקת מיט'ן רמב"ם אין דעם ענין. אנדערע ראשונים (און דער ראב"ד) זענען שטארק חולק, און אויך אין זוהר אליין איז דא אפשר א דריטע וועג. אבער דער רמב"ם'ס שיטה האט, זיכער א גרויסע מקום" און מ'לערנט יעצט דעם רמב"ם'ס דרך.

שטיצע פון זוהר הקדוש

דער זוהר הקדוש (פרשת תולדות) ברענגט א באקאנטע מעשה: מ'מאכט א סעודה מיט לויטן, שור הבר, וכו'. נאכדעם וואס ר' יהודה זאגט דעם מעמד, זאגט ר' יוסי אז דאס איז געזאגט געווארן פאר פשוטי עם כדי זיי זאלן פארשטיין שר, אבער באמת איז דער שר פון עולם הבא א שר רוחני — „נהנין מזיו השכינה". דאס גייט מיט'ן רמב"ם'ס וועג (כאטש מ'קען דיסקוטירן וואס איז קודם — דער זוהר אדער דער רמב"ם).

1. גרויסער חידוש: עולם הבא עקזיסטירט שוין יעצט. דער רמב"ם זאגט א ריזיגע חידוש קעגן דער פשוט'ער פארשטאנד: עולם הבא איז נישט א נייע וועלט וואס דער אייבערשטער גייט ערשט באשאפן אין דער צוקונפט. ער זאגט בפירוש: „אין דבר זה עתיד למצוא עתה... אלא הרי הוא מצוי ועומד" — עולם הבא איז שוין דא, שנאמר „אשר צפנת" — דער אייבערשטער האט עס „באהאלטן" (צפנת). ווען עפעס איז באהאלטן, איז עס נישט זיכטבאר, אבער עס עקזיסטירט. דאס איז קעגן דער שיטה אז עולם הזה גייט חרוב ווערן און נאכדעם וועט א נייע וועלט קומען.

2. די קשיא: פארוואס הייסט עס „הבא" אויב עס איז שוין דא? אויב עולם הבא איז בעצם די נפש'ס השגת אלקות, און די נפש איז שוין יעצט דא (ווי דער רמב"ם זאגט אין פרק ד' אז די נשמה איז נישט תלויה בגוף), פארוואס הייסט עס „עולם הבא"? עס איז דאך נישט א נייע וועלט, און עס איז אויך נישט „הבא"! דער רמב"ם'ס תירוץ: עס הייסט „הבא" נישט ווייל די וועלט קומט נאך, נאר ווייל פאר יעדן אינדיווידועלן מענטש קומט דער שטאפל פון נפש אליין נאכדעם ווי ער האט געלעבט אלס גוף ונפש צוזאמען.

3. דער רמב"ם'ס שיטה וועגן נשמות — זיי קומען נישט פון עולם הבא. דער רמב"ם לערנט אז די נשמה ווערט באשאפן ווען דער מענטש ווערט געבוירן — זי קומט נישט אראפ פון א פריערדיגן עולם הבא (ווייל דאן וואלט עס געהייסן „עולם שעבר"). דאס שטימט מיט זיין שיטה אין פרק ד' אז כאטש די נשמה איז נישט תלויה בגוף, איז זי „סטאק" אין א גוף בעת דעם לעבן.

4. דער סדר הזמנים — א קאמפליקאציע. פאר יעדן אינדיווידועל איז דא א פערזענליכער דין נאכ'ן טויט מיט א פערזענליכער עולם הבא. אבער עס איז אויך דא א כלל'דיגער סדר פון סוף הימים: ימות המשיח, תחיית המתים,

תמלול מלא

הלכות תשובה פרק ח' — הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא

הקדמה: די שטרוקטור פון הלכות תשובה

Speaker 1:

גיימיר לערנען הלכות תשובה פרק ח'. סאו, מיר האבן געלערנט אז הלכות תשובה האט מצוות פון תשובה און עיקרים מן העיקרים ומאמנות הדת. האבן מיר געזאגט אז ס'איז דא צוויי עיקרים, עיקרים וואס קומען מיט הלכות תשובה. יא.

די ערשטע עיקר האבן מיר גאנץ גוט פארשטאנען, איך מיינ, דער רמב"ם האט קלאר געמאכט די קאנעקשאן פון ביידע פון זיי. וואס איז די קאנעקשאן? אז וואס איז א עיקר, ס'איז דא א סך, איך האב פארגעסן צו זאגן. ס'איז דא צוויי עיקרים באמת'דיג וואס ווערן גערעדט אין הלכות תשובה, חוץ פון די מצוה פון תשובה.

עיקר הרשות (בחירה)

די ערשטע עיקר איז די עיקר וואס הייסט רשות, וואס מענטשן האבן לייב צו רופן בחירה, אבער דער רמב"ם האט נישט קיין אזא ווארט. די רשות נתונה לו. ס'איז אינטערעסאנט, יענע עיקר איז נישט פון די עיקרי הדת אין די ליסט פון ארימאמען. יא, ארימאמען האט נישט צוזאמגעמאכט, אבער די ליסט פון עיקרים אין מסכת סנהדרין האט דער רמב"ם נישט גערעכנט בחירה. אבער דו זעסט אז דא אין דעם ספר רעכנט ער עס יא. ס'איז דא א קשיא, דער רב החלוני האט מיר שוין געפרעגט די קשיא, אבער אזוי איז די פאקט.

עיקר הטובה (שכר ועונש)

נאכדעם איז דא נאך א עיקר, וואס איז אוודאי יא א פארט פון די עיקרים, וואס דאס איז די עיקר פון... איך האב עס גערופן דא עיקר הטובה. דאס הייסט, וואס איז די פוינט, וואס איז די תכלית, וואס איז די גוטע זאכן וואס מ'באקומט פון היטן די תורה און פון זיין א גוטער מענטש, און דאס איז די

אנדערע נושא פון שכר ועונש. די עיקר רעדט זיך דער רמב"ם אין די לעצטע דריי פרקים פון הלכות תשובה.

פארוואס געהערט שכר ועונש אין הלכות תשובה?

וואס האט דאס שייכות צו הלכות תשובה? פארוואס האט דער רמב"ם גערעדט אויך וועגן שכר ועונש אין הלכות תשובה? פארוואס האט ער אריינגעברענגט אין די ענין פון שכר ועונש?

Speaker 2:

אה, ווייל איך האב געזאגט פריער, ווייל תשובה אליין איז ווען דער מענטש אליין שאצט אפ זיינע מעשים, טוט ער תשובה. די תשובה איז קאנעקטעד מיט דן זיין, מיט דן זיין א מענטש, דין וחשבון. דער אייבערשטער מאכט א דין וחשבון, און א מענטש דארף זיך אליין מאכן פאר זיך אליין א דין וחשבון.

Speaker 1:

דאס איז א שטיקל מדרש וואס דו זאגסט. איך מיינ אז מער אז די תשובה איז א גוטע זאך, און נישט א שלעכטע זאך. אז די תשובה, קודם כל, דארף זיך שיינען ערגעץ.

די קאנעקשאן צווישן תשובה און עולם הבא

דער רמב"ם האט געזאגט א קאנעקשאן בפירוש אין די אנהייב פון די פריערדיגע פרק. ער זאגט אז מ'דארף תשובה טון. פארוואס? כדי שימות ויתקן תשובתו, כדי שיזכה לחיי העולם הבא. דער רמב"ם האט קלאר געמאכט, די פרק ז' איז זייער א קלארע ברידזש צווישן די דריי נושאים פון הלכות תשובה. ער זאגט, וויבאלד דער רשע איז דא, דארף ער תשובה טון. פארוואס דארף ער תשובה טון? כדי שימות ויתקן תשובתו. לכאורה די פוינט איז... יעצט גייט ער מסביר זיין וואס איז די עולם הבא פון וואס מ'רעדט. ווייל די כדי, ס'איז די תכלית. תכלית החיים, תכלית האדם איז אנצוקומען צו עולם הבא.

ווייל ער וויל מסביר זיין פארוואס ער גייט ברענגען די פסוק "כי לחיים" אדער עפעס אזאנס, איך ווייס נישט.

והיתו.

פארשטייט, די פארשידענע לשונות פון חיים, וואס די גמרא זאגט אז ס'מיינט עולם הבא.

ס'מיינט אזוי, לעבן אין א גוף, האסטו געלערנט אין הלכות יסודי התורה, איז דברים קלים ונפסדים.

א גוף איז א זאך וואס שטארבט.

א נשמה אין א גוף איז א זאך וואס שטארבט.

אבער אפילו ווען ער לעבט, לעבט ער נישט אמת'דיג, ווייל ער קען שטארבן.

ס'איז נישט אזוי ווי לעבן אין א נשמה, לעבן אין א שכל, וואס איז א חיים שאין עמו מות, און ס'איז א טובה שאין עמה רע.

פארוואס?

ווייל ער קען נישט שטארבן, ווייל ער איז קיינמאל נישט געבוירן געווארן.

ס'איז נישט קיין זאך וואס איז בכלל צוגעמישט מיט מות.

ממילא, איז עס א חיים שאין עמו מות, און ס'איז א טובה שאין עמה רע.

טוב בעולם הזה איז אלעמאל מעורב מיט רע

די זעלבע זאך, אלע טובות אין עולם הזה זענען טוב שיש עמו רע.

דאס הייסט, ווי זאגט מען?

ס'איז מוגבל, אדער ס'איז מעורב.

יא, ס'איז דא גארנישט וואס איז קאמפליטלי גוט.

ס'איז אלעס מוז זיין במידה.

האב איך א מצוה?

אביסל צופיל פון דעם איז שוין נישט גוט.

אביסל צופיל פון דעם איז שוין נישט גוט.

דאס איז גרינג צו פארשטיין.

ס'איז אלעמאל צוגעמישט מיט רע.

"שכולו טוב" – טוב בפני עצמו

און טובה פון עולם הבא, וואס הייסט **"למען ייטב לך"**, איז דוקא **"שכולו"** – ער גייט ברענגען די לשון "שכולו" – **"שכולו טוב"**.

דאס הייסט, ס'איז טוב בפני עצמו.

ס'איז נישט טוב אזוי ווי די אופן וויאזוי ס'איז טוב וכדומה.

ס'איז עבודת טוב, ס'איז נישט צוגעמישט מיט זיך קיין שום נישט טוב, קיין שום רע.

"למען ייטב לך והארכת ימים" – דרשת חז"ל

זאגט ער, "איש חכם לבב בתורה", דאס איז וואס די תורה זאגט ווען די תורה רעדט וועגן שכר, אז די תורה זאגט **"למען ייטב לך"**, ס'זאל דיר זיין גוט, **"והארכת ימים"**.

ס'זאל דיר זיין גוט, נאר גוט, און "והארכת ימים" זאלסט לעבן אייביג, זאלסט נישט האבן די ענין פון מיתה.

מען רעדט פון שכר עולם הבא.

פירוש, האט די גמרא אין קידושין, האבן די חז"ל געלערנט פון דעם "למען ייטב לך".

די גמרא מיינט אז דאס איז א הלכה למשה מסיני.

דאס הייסט, דאס קען מיינען פשוט "למען ייטב לך" בעולם הזה.

האט די מדרש אבער געלערנט, די מסורה, די תורה שבעל פה זאגט, יא, עולם הבא איז א זאך פון תורה שבעל פה, ס'שטייט נישט אין תורה שבכתב.

תורה שבעל פה מוסיף אויף תורה שבכתב

אין הלכות תשובה אין א געוויסע זון גייט ער דורך די גאנצע סדר, פון ווען א מענטש איז נישט קיין צדיק ביז ער ווערט א מענטש, און די תכלית. כלפי וואס? צו וואס? פאר וועלכע תכלית און וועלכע גאל דארף מען תשובה טון? תכלית עולם הבא. ממילא דארף ער מסביר זיין וואס איז דער עולם הבא, וואס איז דער גאל פון וואס מען קומט אן פון תשובה טון.

בדרך כלל איז דאס נישט נאר פון תשובה טון, נאר בכלל פון זיין א מענטש, אבער רוב מענטשן האבן נישט קיין זכות פון צדיקים, ממילא ביי רוב מענטשן גייט עס עניוועי זיין די גאל פון תשובה, נישט די גאל פון מעשים טובים, ווייל א מענטש ווערט נישט געבוירן קיין צדיק.

הלכה א': הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא

די ווערטער פון דעם רמב"ם

זאגט דער רמב"ם זייער גוט, זאגט דער רמב"ם, **"הטובה הצפונה"**, דער טוב, דער גוטס וואס איז אנגעגרייט, וואס איז באהאלטן פאר צדיקים, **"היא חיי העולם הבא"**. ס'איז טייטש, אויסער וואס אויף די וועלט איז דא גוטס, אז מען טוט גוט איז גוט, אבער "צפונה", ניין, איך דארף גיין וועגן דעם "צפונה", אפשר איז דא אביסל... ס'איז דא נאך עפעס באהאלטן פאר צדיקים.

דער באגריף פון "טוב" – פון פירוש המשניות פרק חלק

לאמיר געדענקען, דער רמב"ם אין פירוש המשניות אין פרק חלק האט אנגעהויבן מיט א לאנגע הקדמה, יעדער איינער זאל עס לערנען, ווייל נאר ווען מען לערנט יענע הקדמה קען מען פארשטיין די פרקים, אדער פארקערט, איך ווייס נישט.

אין יענעם קעיס, דארט איז ער מסביר אז ס'איז דא א גרויסע מחלוקת, אז מענטשן זענען זייער צעמישט וועגן וואס איז דער טוב וואס מען באקומט פון היטן די תורה. דאס איז זיין לשון, וועגן דעם האב איך געזאגט דאס ווארט טוב. וואס איז די גוטסקייט? פארוואס היט מען די תורה? וואס גייט מען באקומען דערפון? וואס איז די תכלית? וואס איז די ענד? איינער זאגט אז ס'איז שכר בעולם הזה, איינער זאגט משיח, איינער זאגט תחיית המתים, מענטשן זאגן אלע מיני זאכן. און דער רמב"ם זאגט, "אבער איך זאג, און די משנה זאגט, און די תורה זאגט, אז די טוב וואס מען באקומט פון זיין א צדיק איז חיי העולם הבא." און דאס איז וואס ער זאגט דא אויך. "טוב" מיינט צו זאגן די גאל.

יעצט, דער רמב"ם זאגט יא אז אסאך מצוות זענען תיקון העולם, זענען תיקון אז די וועלט זאל זיין א גוטע וועלט. איך האב מיר איינגע'עקשנט אויף די ווארט "צפונה", אבער דאס איז נישט די פוינט. ס'איז אמת, און ער גייט זען אין הלכות... אקעי, אקעי, איך וועל לערנען אזוי ווי דו זאגסט.

"אשר צפנת ליראיך" – די מקור פון "צפונה"

די טובה וואס איז אנגעגרייט פאר צדיקים איז חיי העולם הבא. ס'איז א פסוק, ער גייט ברענגען די לשון **"אשר צפנת ליראיך"**, דאס איז פון וואו די לשון קומט. אבער ער גייט רעדן וועגן וואס איז מיט די שכר פון עולם הזה, ער גייט רעדן אויך אין די נעקסטע פרקים. אבער דער רמב"ם וויל זאגן קלאר, די איינציגסטע, די אמת'דיגע גוטע זאך וואס מען באקומט פון זיין א צדיק הייסט חיי העולם הבא.

"חיים שאין עמו מות" – נישט בלויז אייביג, נאר אן מות בכלל

וואס איז דאס?

די חיים שאין עמו מות.

חיים וואס ענדיגט זיך נישט מיט מות.

ניין, וואס א טובה שאין עמה רע.

איינער מיינט אז ס'האט נישט מיט אים.

ס'איז נישט אז ס'ענדיגט זיך נישט.

ס'איז אז ס'האט נישט מיט אים.

מ'דארף געדענקען, איך מ'יין אז מ'איז דא אסאך חולקים, מ'איז דא אסאך פראבלעמען וואס מ'קען מאכן. אבער דער רמב"ם וואס זאגט "כרת האמורה בתורה" מיינט ער נישט צו זאגן פשוט אז יעדער איינער וואס איז אן עובד עבודה זרה שטארבט איז כרת. ער מיינט נישט צו זאגן פשוט אז מ'באקומט די געוויסע כרת דווקא פאר די ל"ו כריתות שבתורה. ווייל דער רמב"ם זאגט, ער רעדט נישט פון דעם. דער רמב"ם רעדט דא פון די עיקר השכר. עיקר השכר איז צו לעבן, און נישט שכר איז כרת. סא דער רמב"ם לערנט אז אין יענעם פסוק רעדט ער פון אלע עבירות, פשוט פשוט.

סא דער רמב"ם זאגט אז די כרת... ס'איז נישט... דער עיקר עונש שטייט נישט גיהנום, ס'שטייט נישט אזעלכע זאכן. דער רמב"ם גייט נישט ברענגען אזא זאך בכלל. און דער רמב"ם איז נאר דא כרת, וואס מיינט ווערט אפגעשניטן. איי, נישט יעדע עבירה האט כרת? מוז מען זאגן אז יענע רעדט פון עפעס אנדערש. יענע איז נישט די זעלבע זאך. וואס דער רמב"ם זאגט, די כרת איז די עיקר עונש. דער איינציגסטער עונש וואס ס'איז אמת'דיג דא איז כרת. און ער פארשטייט אין זיין אייגענע לשון כרת, ווייל כרת מיינט אפגעשניטן פון עולם הזה און פון עולם הבא. ס'קאנעקט זיך נישט מיט דעם וואס אונז לערנען אז דא איז א חייבי כריתות. נישט די זעלבע זאך. דאס איז אן עול וואס איך קען זאגן וועגן דעם. ווי זיי האבן שטארקע פארשטיין קריאת שמע וכו', דארף מען לערנען עקסטער באזונדער. אבער דראמא איז נישט געקומען דא יעצט צו זאגן. דא דארף איך שטעלן שכר, דא דארף איך שטעלן הטובה הצפונה לצדיקים, או הרעה המזומנת לרשעים, ווי די רמב"ם רופט עס.

הלכה ג': מהות העולם הבא – אין בו גוף וגוייה

עולם הבא איז נישט א פלאץ מיט גשמיות

יעדער דארף וויסן וואס דאס איז עולם הבא. ס'איז נישט אזוי ווי דו קענסט מיינען אז עולם הבא איז עפעס א פלאץ ווי מ'זיצט און מ'לעבט און מ'טרינקט און מ'טאנצט

עולם הבא: אין בו גוף וגוייה – פירוש דברי חז"ל "צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם"

הלכה א (המשך) – עולם הבא: אין בו גוף וגוייה

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, ניין. זאגט דער רמב"ם, **העולם הבא, וואס איז דעי עולם הבא, דעי וואו מ'לעבט אייביג? אין בו גוף וגוייה.** ס'איז נישט דארטן קיין גוף אדער א גוייה.

איך מ'יין אז גוייה מיינט אויך אסאך מאל גוף. איך ווייס נישט פארוואס ס'שטייט גוייה נאכאמאל. יא?

Speaker 2:

דו ווייסט וואס שטייט גוייה?

Speaker 1:

ניין.

Speaker 2:

גוף. ס'איז אן אנדערע לשון. "וגויתו כתרשיש", שטייט א פסוק, יא. ס'מיינט גוף. אקעי.

Speaker 1:

אלא, גוייה איז נישט, איז אויך אסאך מאל א לשון פון שטארבן?

Speaker 2:

ניין, "וגויע", דאס איז מיט אן עין. ניין. איך ווייס נישט.

Speaker 1:

אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף. אין עולם הבא לעבן נאר די נפשות, כמלאכי השרת. שטייט, דארטן איז דער מענטש א נפש אן א גוף. יעצט איז דער מענטש א צוזאמשטעל פון א חומר וצורה, א גוף מיט א נפש. אין עולם

אדער די תורה שבעל פה, דער רמב"ם ניצט דא די זעלבע לשון וואס ער ניצט אין אלע פלעצער וואו די תורה שבעל פה איז מוסיף אביסל אנדערש ווי פשוט'ע פשוט.

פשוט'ע פשוט וואלט נישט אזוי געמיינט, אבער די שמועה, הלכה למשה מסיני, ער זאגט אז וואס שטייט "למען ייטב לך"? "למען ייטב לך" מיינט "לעולם שכולו טוב", די עולם וואס איז כולו טוב. "הארכת ימים" איז "לעולם שכולו ארוך", די וועלט וואס איז אייביג לאנג, ס'ענדיגט זיך קיינמאל נישט. ארוך מיינט לענגער, אבער עולם הבא איז ארוך שאין לו קץ, ס'איז אין גאנצן ארוך. און נצחיות איז זייער לאנג, אזוי ווי איינער האט געזאגט אז אינפייניט, נצחיות, איז זייער לאנג, ספעציעל ביי די ענד. סא אז ס'איז כולו ארוך, ס'ענדיגט זיך נישט.

הלכה א' (המשך): שכר הצדיקים ופרעון הרשעים

שכר הצדיקים – לזכות לנועם זה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, "וזתו העולם הבא", דאס איז עולם הבא, **"שכר הצדיקים שיוזכו לנועם זה ויהיו בטובה זו, ופרעון הרשעים שלא יזכו לחיים אלו אלא יכרתו וימותו, ולא יזכו לאורך ימים".**

פרעון הרשעים – כרת ומיתה

זאגט דער רמב"ם, "וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו, הוא המת שאינו חי לעולם, אלא נכרת ברשעו ואובד כבהמה". דאס הייסט, אזויווי א בהמה ווען ער שטארבט איז געענדיגט די מעשה פון די בהמה, ס'גייט קיינמאל נישט, ס'לעבט נישט ווייטער, א מענטש וואס איז אין די סארט סיטואציע איז אויך געענדיגט. דאס הייסט "נכרת", ער ווערט אפגעשניטן, כפשוטו ער איז געשטארבן. דאס איז די צד פארוואס עס שטייט אין די תורה... ער זאגט, **"הוא המת"**, דער גרעסטער מת איז דער וואס לעבט נישט קיין עולם הבא, ווייל ער גייט זיין א מת פאר זייער לאנג. געלעבט האט ער פאר אפשר אפאר יאר, און א מת גייט ער זיין פאר עולם ועד, פאר זייער אסאך יארן. ער איז מת שוין יעצט, נישט פאר יציאת נשמה. רייט, רייט, רייט, רייט. ער איז א מענטש וואס שטארבט. דער אנדערער איז נישט קיין שטארבער, ווייל זיין חיים לעבט נאך.

הלכה א' (המשך): "הכרת תכרת" – כרת בתורה

"הכרת תכרת" – דאפלטע כרת

זאגט דער רמב"ם, "ובזה היא הכרת האמורה בתורה". ווען די תורה זאגט אז כרת איז דער עונש פאר אסאך עבירות, איז כרת... ס'זאל נישט מיינען לאנג נישט אריין אסאך עבירות, און דער רמב"ם זאגט נישט דאס. דאס וואס שטייט אין די תורה, כרת, **"הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה"**, וואס ווערט? ס'זאל פארשניטן ווערן דער נפש ווייל "עונה בה".

תורה שבעל פה מפרש: **"הכרת" בעולם הזה, "תכרת" לעולם הבא**

און ווייטער אויף נומער 12, אויף די תורה שבעל פה, **"ופירשו חז"ל על זה העונש של זה"**, חז"ל, **"כרת בעולם הזה"**. "ופירשו" מיינט תורה שבעל פה, יא. די הלכה למשה מסיני זאגט, **"כרת בעולם הזה"** – ס'ווערט פארשניטן בעולם הזה, ס'שטייט מיט שטארבן יונג לכאורה. **"הכרת תכרת" – "תכרת לעולם הבא"**. דער... ס'איז א לשון כפול, א דאפלטע לשון. **"כרת" מיינט בעולם הזה, און "תכרת" לעולם הבא.** **"כלומר, שאותה הנפש שפרשה מן הגוף בעולם הזה אינה זוכה לחיי העולם הבא, אלא גם מן העולם הבא נכרתת"**.

סא דער צדיק שטארבט נישט בעולם הזה, ווייל ס'זעט אויס ווי ער שטארבט, אבער ער גייט לעבן לחיי העולם הבא. דער רשע שטארבט בעולם הזה, און ער גייט נישט צוריק אויפלעבן לחיי העולם הבא, ממילא איז ער געווען א עכטע שטארבן. ער האט א דאפלטע כרת. ער איז "גם מן העולם הבא נכרתת".

חידוש: "הכרת האמורה בתורה" מיינט דעם עיקר עונש, נישט נאר ל"ו כריתות

די טייטש איז אז די נאלידזש, די וויסנשאפט וואס דאס איז די חיי העולם הבא בלייבט. די חכמה בלייבט, ווייל די וויסנשאפט בלייבט. די דעת בלייבט, נישט די דעת אז זיי האבן זוכה געווען צו חיי העולם הבא. די דעת וואס זיי ווייסן, דאס אז די חלק הדעת פון די מענטש בלייבט, דאס איז בראשיהם. די עטרה איז א רמז אויף דעת. דער רמב"ם וועט באלד אנהייבן רעדן וועגן דעם.

צוויי ראיות אז עטרה איז א רמז אויף דעת

Speaker 1

דער רמב"ם ברענגט צוויי מקורות פון פסוקים אז אן עטרה איז א רמז אויף דעת, אויף נאלידזש. **צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו.** מ'רעדט דאך דארטן... וואס מיינט דאס דארט? וואס איז שלמה'ס ספעציאליטעט געווען? אז ער איז געווען א חכם. די עטרה שעטרה לו אמו מיינט די קרוין פון חכמה.

אבער ער ברענגט אן אנדערע ראיה, נאך א פסוק. וראה איום, עס שטייט אין פסוק, **ושמחת עולם על ראשם.** ס'איז א גרויסע שמחה אויפן קאפ. וויאזוי קען זיין א שמחה אויפן קאפ? **ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש.** שמחה איז נישט אן אביעקט וואס מ'קען לייגן אויף א קאפ. שמחה איז דאך א מצב אין דעת, א מצב אין רוח, אין נפש. אלא מאי, וואס מיינט שמחת עולם על ראשם? מיינט, ראשם מיינט זייער דעת, אז זייער דעת גייט האבן שמחה. אויך די עטרה וואס שטייט, עטרותיהם בראשיהם, **היא הדעת,** איז די דעת.

סא וואס שטייט צדיקים יושבים, צדיקים זענען זענען במנוחה, זיי זענען אין תכלית המנוחה, ס'מיינט אז ס'איז נישט שייך עניטינג אנדערש פון מנוחה. נישט מנוחה איז דאך אן אטריביוט פון גוף. און זיי גייען האבן דעת. זייער גוט.

הלכה א (המשך) — פירוש "נהנין מזיו השכינה"

Speaker 1

און וואס איז די טייטש פון די הנאה? אינטערעסאנט, ער האט דא געגעבן א ווארף אריין, "שבגללה זוכים לחיי העולם הבא". ער האט עס נאך נישט געזאגט ביז יעצט, נאר דא איז ער מרמז געווען אז די חיי העולם הבא פון וואס מ'רעדט איז די ידיעה שידעו. מ'באקומט עס מיט דעת, אדער די דעת איז די חלק הנצחי. ער גייט עס זאגן אין א מינוט. By the way, ער גייט עס זאגן בפירוש אין די נעקסטע שטיקל.

ומה שאמרו עוד צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, מה שאמרו ונהנים מזיו השכינה, מה מיינט דאס? מיינסטו אז מ'מיינט אז ער האט הנאה אזויווי א מענטש האט הנאה פון עסן און טרינקען און געדאנקען? וואלט דאס דאך געווען ווייטער א הנאה גופנית. **אלא מהו מה שאמרו שידועים ומשיגים מאמתת הקדוש ברוך הוא.** זיי ווייסן און זיי זענען משיג פון אמתת הקדוש ברוך הוא, פון די מהות הקדוש ברוך הוא, וואס דער אייבערשטער איז, **מה שאינם יודעים והם בגוף האפל והשפל.** וואס מיר האבן פריער געלערנט אז ווען א מענטש איז בגוף האפל והשפל קען ער נישט פארשטיין אמתת הקדוש ברוך הוא אדער דעת הקדוש ברוך הוא. **אבער מאחר שזוכים לחיי העולם הבא,** וואס דאס איז ווען מ'איז פנוי דעת, דעמאלטס קען מען יא משיג זיין אמתת הקדוש ברוך הוא.

דאס הייסט, ער לאזט אויס די "נהנין". מסתמא איז דא נעבן די פשט'אניק, אבער ער וויל ארויסברענגען אז די "נהנין" מיינט די ידיעה.

גאר גוט. ביז פריער האט מען זיך געמוטשעט מיט געוויסע קשיות, מ'זאגט אז מ'גייט פארשטיין דעת הקדוש ברוך הוא, און תכלית איז אז מ'גייט זיין צופרידן.

הלכה א (המשך) — וואס מיינט "נפש" אין עולם הבא

Speaker 1

אה, זאגט דער רמב"ם, ווען חז"ל זאגן "נפש", וואס מיינען זיי דא צו זאגן? נפשות בלבד? זאגט דער רמב"ם, דאס וואס שטייט... איך האב יעצט

הבא איז מען א נפש בלבד, אזויווי מלאכי השרת וואס זענען א צורה בלבד אן א חומר.

זאגט דער רמב"ם, ס'איז דא פארשידענע זאכן וואס קומט מיט, וואס זענען סייד עפעקטס פון זיין א גוף. א גוף איז א מאשין וואס דארף האבן עסן און טרינקען צו קענען עקזיסטירן. סא מיט א גוף קומט מיט עסן. אבער איינמאל א מענטש איז א נפש אן א גוף, **ואינו גוף, איז אויך נישט דא אכילה ושתיה, ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכים להם בעולם הזה.** ס'איז אויך נישט דא די אלע אנדערע זאכן וואס גופות בני אדם דארפן האבן. שלאפן, פארברענגען, מאכט נישט אויס.

סא ער פירט ווייטער, **ולא יארע בו דבר,** ס'געשעט אויך נישט צו א מענטש קיין שום פון די זאכן, **שום מקרים לגופות בעולם הזה.** איר הערט וואס דער רמב"ם רופט די לשון וואס מ'רופט פילאסאפיש "מקרים"? ס'האט נישט קיין סובסטאנץ, עקסידענטס. ער מיינט נישט צו זאגן אז ס'געשעט נישט קיין זאכן, ער מיינט אז ס'האט נישט די... די קנינים וואס א גוף האט. אזויווי זיצן איז א סארט סיטואציע מיט א גוף. א גוף האט א געוויסע מין פאזיציע, ווי ס'קען זיין זיצעדיג אדער שטייענדיג, אדער שן אדער שלאפן, אדער דאס אז א מענטש שטארבט אמאל. דאס איז נישטא אויף דער נפש, ווייל די נפש שטארבט נישט. בעצב ושחוק, פילינגס, זיין טרויעריג אדער לאכן, איז נישטא אויף דער נפש, נאר אויף דער גוף, ממילא איז נישטא אין עולם הבא.

הלכה א (המשך) — פירוש דער מאמר חז"ל "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם"

Speaker 1

זאגט ער, דאס איז וואס חז"ל זאגן, חכמים הראשונים, דאס איז וואס די חכמים הראשונים זאגן אין די גמרא. דער רמב"ם רופט אלעמאל חכמים הראשונים אין די גמרא. זאגט ער, עולם הבא, וועגן דעם זאגן זיי, **"עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש"**, ס'איז נישטא קיין עסן, טרינקען, אדער די אנדערע זאכן, **"אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה"**. די צדיקים זיצן, און זיי האבן זייערע קרוינען אויף זייערע קעפ, און זיי זענען נהנה מזיו השכינה.

גייט דאס דער רמב"ם מסביר זיין: **הרי נתבאר לך שאין שם גוף,** ווייל ער זאגט אז ס'איז נישטא אכילה ושתיה און תשמיש, איז דאך נישטא קיין גוף, **לפי שאין שם אכילה ושתיה.** און אבער, אה, דו פארשטייסט, ס'איז נישטא קיין ישיבה. דאס וואס זיי האבן געזאגט **"צדיקים יושבים" איז על דרך החידה,** ס'איז א משל. זיצן איז אזויווי אייביג א דימוי פאר א מענטש וואס זיצט רואיג. ער זיצט אין א רואיגע מצב. **כלומר, נפשות הצדיקים מצויות שם,** דאס הייסט, זיי עקזיסטירן דארטן, אבער ער וויל זאגן אז זיי עקזיסטירן אין א מנוחה'דיגע וועג, **בלא עמל ובלא יגיעה.** ס'איז אפילו נישט דא מנוחה, ווייל מנוחה איז דער היפוך פון זיך פלאגן. אמת, אבער ער מיינט צו זאגן אז ס'איז נישט דא קיין שום שוועריקייטן. די שלילה קען מען זאגן די זעלבע זאך.

"עטרותיהם בראשיהם" — די עטרה איז די דעת

Speaker 1

חיישינן עמרי, **אטרותיהם בראשיהם,** זיי האבן קרוינען אויף זייער קאפ. וואס מיינט קרוינען אויף זייער קאפ? זיי האבן דאך אויך נישט קיין גוף, זיי קענען נישט האבן מלבושים, זיי קענען נישט האבן א קרוין. **כלומר,** וואס איז די קרוין? **דעת שידעו,** זיי גייען האבן א דעת וואס זיי גייען וויסן, **שבגללו זכו לחיי העולם הבא, מציאותם,** זיי גייען א גאנצע צייט האבן די אווערנעס אז דאס וואס זיי האבן זוכה געווען צו חיי העולם הבא איז וועגן זייערע גוטע מעשים וואס זיי האבן געטון.

Speaker 2

ניין, ניין, ניין, דאס איז נישט די טייטש.

Speaker 1

ס'איז דא מענטשן וואס מיינען אז זייער השגת השם איז סטאורד אין זייער ברעין. אה, איך קען נישט קיין השגת השם, דאן ארויס. קען נישט זיין.

Speaker 1:

ניין, ניין, איך מיין דאס ארויסצוברענגען, ווייל מענטשן מיינען אז מעשיות...

פרק ח: די משלים פון נביאים און חכמים אויף עולם הבא, און די שוועריקייט צו פארנעמען ריין רוחניות'דיגע שחר

המשך הלכה ז: "חיים" מיינט דאס לעבן פון דעת והנפש – ווייל מות איז נאר א מקרה פון גוף

Speaker 1: מעט איז נישט השגת השם, מעט איז השגת איך ווייס וואס. ער רעדט דאך נאר פון דעם, דער וואס ווייסט דעם אייבערשטן, דער וואס ווייסט דעם אייבערשטן בלייבט אייביג. דאס האט ער מסביר געווען אין ביידע הקדמות וואס מ'האט געצייכנט דארט. און דאס איז עד כאן איז וואס איז די טובה הצפונה לצדיקים.

יעצט גייט ער זאגן אז אלע פסוקים וואס שטייט וועגן שחר ועונש לעולם הבא, די פראוו אז ס'איז דא אזא זאך, ס'איז דא אסאך פסוקים, ס'איז דא אנדערע מיני דימויים, אנדערע מיני לשונות. דארף מען וויסן וואס איז די נמשל פון יענע אלע משלים.

לדוגמא, חיים, מיינט ער, די חיים פון די דעת והנפש, לפי שאין עמה מות, ווייל ס'האט נישט קיין מות. און אזוי ווי מ'האט געשמעסט, פארוואס איז נישטא מות? שאין מות אלא ממקרי הגוף, מות איז נאר עפעס וואס געשעט צו די גוף, ואין שם גוף, דארט איז נישטא א גוף, דארט איז נאר די נשמה אליין, די דעת אליין.

"צרוור החיים" – דער פסוק און זיין טייטש

על כן נקראו צרוור החיים, א בינטל פון לעבן, ווייל ס'איז עפעס וואס איז נאר לעבן. דאס שטייט אין פסוק, די צוגעבינדענע פלאץ וואו די לעבן ווערט צוגעבינדן. ס'איז נישט א בינטל פון לעבן, אז א באנטש פון לעבן איז צוזאמגעבינדן. לכאורה מיינט עס עפעס אזויווי די זאך וואס לעבן איז אן אמת'דיגע... איי דאונט נאו, איך ווייס נישט וואס איז טייטש צרוור החיים. ער גייט ברענגען די פסוק. אבער ס'מיינט נישט א בינטל, רייט? ס'מוז מיינען עפעס א... נו, וואס וואלט עס געמיינט?

Speaker 2: ער ברענגט נישט קיין טייטש.

Speaker 1: צרוור החיים, עפעס א מקום, עפעס א זאך פון חיים. איך האב געשלידערט, דער רמב"ם ברענגט ער נאר פשוט דאס ווארט חיים. ער זאגט אויף די אייבערשטע איז די צורה. איך ווייס נישט, די צורה? אזוי ווי די צורה איז א חיים? I don't know. אקעי.

אזוי ווי ס'שטייט, ער ברענגט דאך די פסוק. אבער ווי שטייט צרוור החיים?

Speaker 2: כ'האב געמיינט ס'שטייט "והיתה נפש אדוני צרוורה בצרוור החיים את ה' אלקיך".

Speaker 1: אה, זייער גוט. סאו, מיט'ן אייבערשטן, מיט די השגת השם. "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע". אה, זיי וועלן נישט האבן חיי עולם הבא.

סאו זעען מיר אז וואס? אז די נפש גייט אריין אדער ווערט פארבינדן, אדער וואטעווער ס'איז, ווערט גערופן צרוור החיים. און דא זאגט ער אז די צדיקים, זיי זענען, זיי לעבן. זיי לעבן מיט'ן אייבערשטן. די רשעים, זיי שטארבן, זיי זענען אין כף הקלע, they are dead, they don't exist.

"טובה שאין אחריה טובה" – עולם הבא איז דער תכלית פון אלע תכליתים

זאגט דער רמב"ם, "וזהו השכר שאין שחר למעלה ממנו, וטובה שאין אחריה טובה". דאס איז די שחר וואס ס'איז נישטא קיין העכערס פון דעם, און דאס איז די טובה וואס ס'איז נישטא קיין טובה נאכדעם.

"אחריה" איז טייטש העכער פון דעם. ניין, באט ליטערלי, טובה איז "אחריה". א טובה מיינט, פארוואס טוסטו דאס? כדי צו זיין די לעצטע טובה.

געזאגט, דער רמב"ם האט אליין געזאגט, עס איז געשטאנען, ער האט געזאגט, "הנפש, נפשות הצדיקים לבד ולא הגוף". אה, זאגט דער רמב"ם, דאס וואס איך האב געזאגט אז די נפש פון די צדיקים לעבט אין עולם הבא, "כל נפש שאמרנו בענין זה", עס איז דא מער ווי איין מין וועג וויאזוי מ'קען פארשטיין די ווארט "נפש".

צוויי מינים "נפש" – נשמה שצריכה לגוף און צורת הנפש

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, דא איז עס נישט די חלק הנשמה, די אטעם אפשר, די גופנ'דיגע נשמה "שצריכה לגוף", וואס עקזיסטירט נאר צוזאמען מיט א גוף. דאס הייסט, די כח, דער גוף איז א מאשין, איז דא עפעס א חלק, א נפש, וואס מאכט אז די מאשין זאל זיין אקטיוו. נישט פון די נפש רעדט מען. דער רמב"ם האט אמאל געהערט פון...

Speaker 2:

יא, אבער דער גוף איז נישט קיין מאשין, דער גוף איז א לעבעדיגע זאך.

Speaker 1:

יא, אבער דער גוף האט א כח החיים, וואס דאס קען מען אויך רופן נפש. זאגט ער אז די נפש וואס מ'רעדט דא איז נישט די נשמה וואס דארף האבן א גוף, עס איז נישט די נשמה וואס לעבט נאר צוזאמען מיט א גוף, ווייל יענע נשמה שטארבט טאקע. אלא וואס יא, האט צורת הנפש. דער חומר אליין האט אויך עפעס א כח הנשמה, האט עפעס א כח החיים, וואס מ'רופט אן נפש.

די אמת'דיגע דעפיניציע פון נפש האט ער געזאגט דארט, "צורת האדם ושלמות דעתו היא", וואס אויף דעם שטייט "בצלם אלקים" וכו'. "שהיא", וואס איז די צורת הנפש? "שהיא הדעה שהשיגה הבורא כפי כחה". דער אייבערשטער האט געגעבן פאר'ן מענטש, וואס דער מענטש האט משיג געווען דעם בורא, און דאס איז די דעה וואס דער מענטש האט משיג געווען דעם בורא. "והשיגה הדעות הנפרדות", ער קען משיג זיין די ענין פון דעות נפרדות. ער האט משיג געווען, איז א כח, ס'קען זיין. דאס איז וואס מ'האט משיג געווען דעם בורא, און מ'האט משיג געווען דעות נפרדות.

דריי קאטעגאריעס פון השגה

Speaker 1:

אנשטאט וואס מ'האט משיג געווען דעות פון א גוף, דעות נפרדות זענען מלאכים, ושאר המעשים, און די דעות וואס זענען אנדערע מעשים. ס'איז דאך דא דריי זאכן: ס'איז דא דער בורא, ס'איז דא די מלאכים, און ס'איז דא די רעסט פון די וועלט, די זון, די לבנה, איך ווייס וואס, און די עולם התחתון. "והיא הצורה שביארנו ענינה בפרק א' מהלכות יסודי התורה", און אין די פריערדיגע פרק פון הלכות יסודי התורה האבן מיר מסביר געווען אז צורה איז די חלק וואס פארשטייט, די דעה, וואס דאס איז וואס איז אנדערש א מענטש פון א בהמה. "והיא הנקראת נפש בענין זה, ובעולם הבא דעי חלק איז וואס בלייבט לעבן, די דעה". די איינציגסטע זאך וואס לעבט עולם הבא איז די וויפיל מ'האט פארשטאנען, מ'האט פארשטאנען דעם אייבערשטן אדער אנדערע זאכן, די שכלים נפרדים וכו'.

דיסקוסיע: דעת קען לעבן אן א גוף

Speaker 2:

יא, ס'איז א זייער טיפע זאך, ווייל מענטשן קוקן אן ווי זייער דעת איז אין זייער גוף, אבער מיר לערנען אונז דא אז די דעת איז עפעס וואס קען לעבן אן א גוף.

Speaker 1:

יענע מענטשן האבן נישט קיין דעת פון די בורא, פון כוח הנפש, ס'איז טאקע ענדערש יענע דעת. דעת של הבורא. דער רמב"ם זאגט נישט אז די שכל פון א מענטש בלייבט, דער רמב"ם זאגט אז די השגת השם בלייבט. יא?

Speaker 2:

אלץ פאר די זעלבע.

2 Speaker: אקעי.

"סעודה" ביי חכמים – א משל פאר דער בעסטער מצב

1 Speaker: איז דער רמב"ם זאגט אזוי, "וכן החכמים קראו לה על דרך משל לטובה הזאת המזומנת לצדיקים". ווען די חכמים זאגן אז ס'איז דא א סעודה וואס דארטן זענען די צדיקים געלאדנט, זאגט ער, די טובה וואס איז אנגעגרייט פאר צדיקים רופן עס חז"ל סעודה. ס'מיינט נישט סעודה גשמית, נאר ס'מיינט אזויווי אויף דער וועלט דער שענסטער מצב וואס א מענטש איז, איז ווען ער האט די בעסטע הנאות, איז דא א סעודה.

"ובכלל ובכל מקום עולם הבא". און דאס רופט מען אין אנדערע פלעצער, זאגט ער, יא, מער קלאר, עולם הבא. וויבאלד אין סוף פרק גייט דער רמב"ם מסביר זיין די טייטש פון די ווארט עולם הבא.

אבער סעודה, סעודה שטייט וואו?

2 Speaker: ווייסט נישט, די סעודה וואס מ'רעדט ביי די אקדמות, יא, די סעודה וואס מ'גייט צוזאמען רופן.

1 Speaker: אקעי.

2 Speaker: סעודה פון לויטן?

1 Speaker: לאמיר ענדיגן נאך די צווייטע זייט. דאס איז דער רמב"ם.

הלכה ה: "נקמה" – דער עונש פון כרת

"ולהפך, נקמה". פארקערט איז א נקמה, "שאיין נקמה גדולה ממנה". ס'איז אינטערעסאנט אז ער רופט עס נקמה. וואלט איך געזאגט אז עולם הבא איז נישט זוכה, מיינט ער נקמה?

מיינט ער נקמה איז א ווארט וואס דער רמב"ם רופט דאס כמה פעמים, ס'מיינט פשוט עונש. ס'מיינט נישט נקמה... א עונש איז נקמה, וואס הייסט דאס? אזויווי מידה כנגד מידה.

אבער וואס איז די ערגסטע עונש? "היא כריתת הנפש שלא תזכה לחיי העולם הבא, שנאמר 'הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה'". דאס איז די פסוק וואס ער האט געברענגט פריער.

דיסקוסיע: קען "נקמה" נאר זיין ווען מ'האט עפעס צו פארלירן?

דאס הייסט, טאקע אזוי. איינער וואס האט קיינמאל נישט משיג געווען גארנישט פון עולם הנשמות, האט קיינמאל נישט געהאט. אבער ס'זעט אויס אז ס'קען זיין א זאך אז א מענטש זאל עס יא האבן געהאט, אבער דאך ווייל ער האט געהאט עבירות, דעמאלטס קען עס זיין א נקמה. ווייל אויב א מענטש האט קיינמאל נישט קונה געווען עס צו פארלירן, איז נישט קיין נקמה. יש לעיין.

אלע לשונות פון כליה זענען משלים פאר דעם הפסד

אבער די עיקר וואס ער וויל דא אויסברענגען איז אז אויף דעם איז אויך דא אסאך משלים, אסאך ווערטער. אסאך פלעצער זעט אויס ווי ס'איז דא עפעס אינטערעסאנטע מינע, מערערע מינע עונשים. זאגט ער, די אלע עונשים מיינט בדרך משל די פארלירן פון די נפש.

"וזהו האבדון שקראו אותו הנביאים על דרך משל". די פארלירן פון די נפש, אז מ'איז נישט זוכה צו חיי עולם הבא, האבן חכמים אויף דעם אויך משלים. מ'רופט עס "באר שחת", א גרוב, א באר ווי מ'ווערט נשחת; "אבדון", מ'ווערט פארלוירן; "תפתה", תפתה איז א פסוק. ערוך מאתמול תפתה, תפתה, וויאזוי שטייט? תפתה, תפתה, וואליקו. איך מ'זאגט תופת, יא, תפתה, תפתה, וואליקו, אדער א מין ווארעם, יא, איך ווייס, אזא זאך וואס שלעפט אריין א מענטש. א פסוק אין...

כל לשון כליה והשחתה קוראים לו אבדון. מ'זאגט אז ער גייט ווערן פארלענדט, ער גייט כליה יונה, אדער השחתה. רופט מען עס אזוי פארוואס? לפי שהיא כליה שאין אחריה תקומה לעולם. אלע אנדערע זאכן איז נאר צייטווייליג, דאס איז די הפסד שאין אחריו תקומה לעולם, דאס איז די

"בשביל" איז טייטש "טובה". סאו ווען דו האסט א טובה, קענסטו איבערטייטשן א תכלית. אבער די השגת השם, דאס איז די תכלית פון די תכלית'ן. דאס הייסט, אלע זאכן זענען פאר דעם. קענסטו פרעגן פארוואס איז דאס? ניין, קענסט נישט פרעגן פארוואס איז דאס, ווייל דאס איז די לעצטע זאך.

אלע "מקומות" אין נביאים זענען משלים פאר השגת השם

זאגט דער רמב"ם, "וזהו השכר שאין שכר למעלה ממנו וטובה שאין אחריה טובה, והיא שהתאוו כל הנביאים". דאס איז וואס די נביאים האבן געהאט א גלוסטעניש צו זיין צו.

"וכמה שמות קראו לה דרך משל". די נביאים בעטן אויף דעם אין זייערע שירים און אין תפילות און אין אנדערע פלעצער, בענקען זיי זיך צו די זאכן וואס דער רמב"ם גייט אויסרעכענען. צו וואס בענקען זיי זיך? צו דעם לעבן, די חיי עולם הבא.

וכן משל להשגת הלב דרך משל, ווייל די תשובה איז די העכסטע זאך וואס מ'קען גלוסטן, אלע אנדערע גלוסטענישן איז נאר א העכסטע גלוסטעניש, נישט די ענדגילטיגע. און ער זאגט, "וכן משל להשגת הלב דרך משל". אונזערע נביאים האבן גערעדט וועגן דעם מצב, און זיי האבן עס אנגערופן אין פארשידענע משלים.

זיי האבן געזאגט "הר ה'", זיי האבן נישט געמיינט, פשוט מיינט אז הר ה' מיינט די מקום המקדש, אבער דער רמב"ם לערנט אז זיי האבן געמיינט חיי העולם הבא, "מקום קדשו ודרך הקודש". "והצרות ה'", אזויווי דוד זאגט, יא, צו קענען לעבן לעולם ועד בהצרות בית ה'. "ואהל ה'", אדער "לחזות בנעם ה'", זען בנועם ה'. "והיכל ה'", אינטערעסאנט. "ובית ה'", "ושער ה'".

די אלע זאכן זענען פלעצער ווי מ'לעבט אייביג און ווי מ'קען משיג זיין דעת ה'. אזויווי מיר האבן פריער געזאגט אז א מענטש קען נישט משיג זיין אמתתו ודעתו פון הקב"ה אויף דער וועלט ווילאנג מ'האט א גוף. סאו די אלע זאכן וואס זיי זאגן, איך וויל זיין ביי די הר ה', מקום ה', וואס מיינט די אלע זאכן? נישט האבן א געוויסע מקום, מ'זאל זיין א פיזיקל פלאץ. מ'ווייל זיין אן השגה'דיגע פלאץ צו קענען משיג זיין אמתתו יתברך.

סאו די אלע זאכן זענען משלים פאר דעם מצב, פאר דעם טעיעט וואו א מענטש קען זיין אין חיי העולם הבא, צו קענען משיג זיין אמתתו יתברך, וואס מ'קען נאר געשען ווען מ'איז א נשמה נאקעט.

דיסקוסיע: די נעמען מיינען זיי דעם בית המקדש אדער עולם הבא?

2 Speaker: איך האב געמיינט אז די אלע זאכן מיינט די בית המקדש, אבער ער ברענגט טאקע אז די ספרי זאגט טאקע, האט שוין גערעדט אז די אלע זאכן זענען משלים פאר מדריות פון עולם הבא.

1 Speaker: און דער רמב"ם גייט זיך זייער אסאך מיט די ספרי, יא, מיט ראשי חכמים.

2 Speaker: יא.

פארגלייך צו זיבן רקיעים – אפשר יעדער נאמען איז אן אנדערע מדריות

1 Speaker: זאגט דער רמב"ם ווייטער... דו געדענקסט, דו ווייסט נאך, איך דערמאן זיך אז ס'איז דא אין רקיע, יא, ער האט געזאגט אז ס'איז דא זיבן הימלען, און דארט איז דא זיבן אסאך נעמען, האט ער דארט געזאגט אז יעדע איינס איז אן אנדערע הימל.

2 Speaker: אה, מדריות.

1 Speaker: דער רמב"ם, דו קענסט זאגן אז יעדע איינע פון די נעמען איז עפעס א היכל וואס איז מאכטיג. וואס איז דא צען?

2 Speaker: ער האט אויסגערעכנט צען. ס'איז דא צען? איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף, זעקס, זיבן, אכט, ניין. און די צענטע איז סעודה.

1 Speaker: אפשר דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא אכט מדריות, אפשר יעדע איינס איז מרמז אויף אן אנדערע סארט השגה. דער רמב"ם מאכט עס

אבער איך זאג פון דעם רמב"ם פארוואס זענען מיר יא אז דארט איז נישט שווער געווען, דאס פארשטייען מיר.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, עס איז די קאקע, יא, תשובה הגדולה, אה, "שמא תאמר בלבך", א מענטש גייט הערן די אלע זאכן וואס איך זאג, אז שר מיינט שר בעולם הבא, און עס האט צו טון נאר מיט די נשמות, נישט דא דארטן אכילה ושתיה, נישט דא דארטן, 'שמא תאמר בלבך' טוב וזיסער, דא ווערן ביי דיר גרינג די זאכן.

"ותדמה" ס'טראכט זיך אים **"שכר המצוות והיות האדם שלם בדרכי האמת"**, אלא ס'טראכט זיך אים 'שכר המצוות' און די שלימות פון א מענטש 'בדרכי האמת', מען דארף זיין שלם בדרכי האמת, די מצוה האט אים געברענגט צו דעם, עס איז 'קאנעקטעד', אבער דער רמב"ם איז זייער מדייק, ער זאגט נישט קיין ווארט אז ס'איז קאנעקטעד צו די מצוות, ער דארף זיין שלם בדרכי האמת.

און מענטשן טראכטן אז דער שכר פון מצוות און אויפטון די מעלה פון זיין אן 'אדם שלם בדרכי האמת' איז נאר יא פאר גשמיות'דיגע זאכן, **"להיות אוכל ושותה מאכלות טובות"**, אז אויב ער וועט טון מצוות און ער וועט זיין אן 'אדם השלם' וועט ער קענען זוכה זיין צו א שכר פון באקומען מאכלות טובות, **"ובועל צורות נאות"**, קענען בויעל זיין שיינע צורות, **"ולובש בגדי שש ורקמה"**, אנטון שיינע קליידער.

נישט צורות פון איינגעאסענע צורות, יא, דא מיינט צורות כפשוטו, ס'איז געווען א שיינע לשון ווייל דאס איז וואס א מענטש האט ליב, צורות נאות, **"ושוכן באהלי שן"**, און וואוינען אין געביידעס געבויט פון עלעפאנטן ציין.

Speaker 2

איך ווייס, טייערע שיינע בלעסער.

Speaker 1

די היכל לי שייך איז אביסל א הולם. אבער נישט פון די פסוק, א היכל לי שייך. היכל לי שייך שטימט, ווייל עס איז א הארטע זאך, א אוהל געווענלעך איז פון סחורה.

Speaker 2

אקעי. אקעי.

Speaker 1

אמרה, מיינט פענס... קוק ווייטער, קוק פיר אויס וואס צו זען. **"און משתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו"**, אלע מעלות וואס מ'דארף קענען. און משתמש, רעכן אויס אזוי ווי שער כסידות ואונה, **"כמו שמדמים אלו הערביים הטיפשים האוילים השטופים בזימה"**, אזוי ווי די אראבערס, דער טובשים, דער נרנים, וואס זיי זענען שתה בזימה, וואס זיי האבן זייער ליב זימה.

ביי זיי זאגט מען אז אויב מען וועט זיין א גוטער אראבער, א גוטער מוזלום וועט טון אלעס, הרגענע אידן וכו' האט מען באקומען סחר, אזוי ווי זיי זאגן, אזוי איז באקאנט, איך ווייס פונקטליך און איך קען נישט די אינסייד פון דער רעליגיע, אפשר האט עפעס א פרומער מוזלים זאגן אז דעת אליין איז נאר א... ווי מען לערנט ווען דרייט ספר ווייסט מען אנדערש, אבער ריינגנים, ס'הייסט אזוי אז מען באקומט זיבעציג בסהילות און גניידן, אדער אזא סארט זאכן וואס שטייט עס שפעקט מען עס איז דער רמב"ם רמז.

אדער עס איז דא א פרקורסום היינטיגער וואס זאגן אז עס דארף גורי זיין אנדערש, אבער פשטות שטייט עס, עס איז דא אויף א פרקורסום אזעלכע רמב"ם מוסטן וואס זענען עס איז אנגענומען אז עס איז גיבן שיטה, דער רמב"ם ווייסט וואס ער רעדט, און די געזענקס איז זיי האבן געזאגט אז דער רמב"ם האט געזאגט הגרם און אנדערע זאכן, און גוטעמאל ער איז אריב יום סתה, ער האט נישט בכלל מורא פון זאגן.

אז דער רמב"ם זאגט געטרייע שארפער, ער זאגט דער רמב"ם, ער גייט אויספירן אוויל, אבער ער זאגט שוין ביי דער כשר'ס זאגט ער, די נאר די

אולטימעט הפסד וואס קומט קיינמאל נישט צוריק, דאס איז דער מענטש פארלירט זיין לעבן.

אריבערגאנג צו "שמא תאמר" – דער רמב"ם'ס מעטאדע פון אנטיציפירן קשיות

די לעצטע שטיקל האט אסאך קאנעקטעד, דאס איז קודם זאגט ער די פאקט, אז ווי וואס איז חיים און וואס איז מיתה, און ער ברענגט אסאך משלים פון די נביאים אויף די צוויי זאכן.

Speaker 2: אקעי, געוואלדיג. ווי איז דאס?

Speaker 1: אה, אין די זעלבע מיטן פרק.

פארגלייך צו אנדערע פלעצער ווי דער רמב"ם נוצט "שמא תאמר"

סאו, אזויווי מיר האבן געזען אין די פריערדיגע פרק פון ידיעה און בחירה, וואס איז רשות, וואס דער רמב"ם האט געזאגט קודם די יסוד, און נאכדעם איז ער אריינגעגאנגען אין אזא קשיא וואס קען שווער זיין פאר א מענטש, "שמא תאמר" וועט ער פרעגן אזוי. די זעלבע זאך דא, נאכדעם וואס דער רמב"ם האט אונז אויסגעזאגט די סוד אז די עיקר, אדער די איינציגסטע ענדגילטיגע שכר טובה וואס מ'באקומט פון טון, פון זיין א גוטער מענטש, פון זיין א צדיק ווי דער רמב"ם רופט עס, איז עולם הבא, חיים נצחיים, איז דא א מענטש וואס איז שווער דאס.

שמא תיקשה בעיניך טובה זו, יא, וואס איז פאר לעבן.

דער ראב"ד'ס מחלוקת און דער אונטערשייד צווישן די קשיות

איך וועל נאר צולייגן נאך א פלאץ ווי ענליך, ווען דער רמב"ם זאגט אז דער אייבערשטער איז אינו גוף, פרעגט ער אליין אויף זיך פון די אלע פלעצער ווי ס'איז משמע אנדערש. און די אינטערעסאנטע זאך איז אז ביי די אלע דריי פלעצער קומט דער ראב"ד און ער קריגט מיט די זעלבע זאך, אז מענטשן קענען נישט פארנעמען די אמת פון דער רמב"ם. און פון דעם טענה'ט ער אז יענץ איז א קשיא פון פסוקים נאר.

דא איז די קשיא וואס ער האט שוין גערעדט, איך מיינ נישט ממש גערעדט, ער האט שוין געזאגט, דאס איז בעצם די פריערדיגע שטיקל, ער האט געזאגט אז די אלע משלים וואס ס'שטייט איז אלץ משלים. ער זאגט דא נאך מער.

דער ראב"ד איז מחולק, אונז לערנען שוין אריין אין די שיעור די שיטת הראב"ד, מ'וועט רעדן וועגן דעם. אבער ס'איז מער א קשיא וואס איז שווער פאר מענטשן מיט א דער פארוואס איך האב עס צוגעשטעלט איז ווייל ביי ביידע איז אויך די זעלבע זאך, אז א מענטש קען נאר פארנעמען געוויסע זאכן, א מענטש קען נישט פארנעמען פיור רחניות אדער איינגע, און דא האט ער אויך אזא זאך, אז א מענטש קען שווער פארנעמען שכר וואס ער נעמט נישט אריין אלעס וואס ער ווייסט איז גוט.

אבער לאמיר זיין זייער קלאר, די רמב"ם, ביי די נושא פון ידיעת השם, איז נישט שווער געווען יענע פשט.

הלכה ט'-י"א: דער שוועריקייט פון פארשטיין שכר עולם הבא

הלכה ט': "שמא תאמר בלבך" – דער רמב"ם'ס ווארענונג קעגן גשמיות'דיגע פארשטעלונגען פון שכר

Speaker 1

און פארוואס ער האט עס צוגעשטעלט איז ווייל ביי ביידע איז דא די זעלבע זאך, אז א מענטש קען נאר פארנעמען געוויסע זאכן, א מענטש קען נישט פארנעמען 'פיור' רחניות אן זיין איינגעגעסן אין גוף, און דא האט ער אויך אזא זאך אז א מענטש קען שווער פארנעמען שכר וואס ער נעמט נישט ארום אלעס וואס ער ווייסט איז גוט, אלע טובות וואס ער ווייסט ס'איז גוט.

לאמיר זיין זייער קלאר, דער רמב"ם ביי דעם נושא פון ידיעת השם איז נישט שווער געווען יענע קשיא, ס'איז נישט שווער געווען נאר די פסוקים וואס ס'איז משמע דארט, דא געפינען מיר נישט אז ער זאגט 'שמא תאמר' אז די גוף איז בעסער ווי נישט גוף, ס'איז אמת וואס ער זאגט, ס'איז אמת,

אליין... עס זענען דא דריי זאכן וואס דער רמב"ם זאגט אז זיי זענען נישט קיין גוף, און רוב מענטשן מיינען אז זיי זענען יא א גוף, אדער האבן אמאל געמיינט. איינס, דער אייבערשטער, יא? מלאכים, אקעי, מלאכים איז ער נישט מאריך, דער רמב"ם האט געזאגט אביסל. און די נפש, נפש האדם איז אויך אינו גוף.

יעצט, די ערשטע צוויי, אקעי, איז נישט נוגע צו אונז. אבער דו ביסט אויך נישט קיין גוף, יא? דאס איז די שווערסטע זאך צו מסביר זיין. און ממילא דיין תענוג, דיין טובה, איז אויך נישט טובות הגוף. דאס איז ממש שווער. און דער רמב"ם דא געבט מער פלאץ פאר די קושי פון די מענטשן צו מסכים זיין. ער האט געזאגט טאקע, א מענטש קען נישט מסכים זיין אויפ'ן אייבערשטן און זיין דעת וכו'. דא איז ער מסביר, און ער ברענגט אפילו פסוקים וואס זאגן...

דאס איז נאך א וויכטיגע זאך, ווייל איינמאל א מענטש פארשטייט אויף זיך אינו גוף, קען ער אסאך גרינגער פארשטיין אז דער אייבערשטער איז אינו גוף. אזויווי דער רמב"ם האט געזאגט אז ער קען נישט פארשטיין דעם אייבערשטן ווייל ער ווייסט נישט אויף זיך, ער ווייסט נישט זיין חלק הנפש וואס איז נישט גוף.

Speaker 2

רייט. זייער גוט.

Speaker 1

סא דא ברענגט ער אבער אפילו פסוקים פון דעם וואס זאגן מצד אחד ווי גוט ס'איז, און מצד שני ברענגט ער פון מאמרי חכמים אז ס'איז טאקע שווער צו פארשטיין.

געדענקסט אז דער רמב"ם אין פירוש המשניות זאגט די פתאים וסכלים קען מען נישט זאגן פאר א סומא די תאוות וכדומה. די טעם פון יין, זאגט ער, אדער די טעם פון אור, אדער וויאזוי אן אור קוקט אויס.

Speaker 2

יא, אדער א סריס קען מען נישט זאגן די טעם פון תאוות המין, ווייל תאוות וואס דער רמב"ם רופט אן תאוות המשגל, ווייל זיי זענען נישט משלים דאס צו האבן.

Speaker 1

יא, אזוי זאגט ער דארט, דער רמב"ם.

הלכה י"א: "אין שום דרך בעולם הזה להשיגה" — די אומעגלעכקייט פון משיג זיין טובת עולם הבא

Speaker 1

אבער דער אמת איז, "הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הזה"... נישט דעמאלטס, דא איז א פראבלעם. ער זאגט אז ער ווייסט עס נישט. די גרויסע טובה וואס די נפש גייט האבן בעולם הבא, וואס ער האט פריער אויסגערעכנט, "אין שום דרך בעולם הזה להשיגה בו", צו משיג זיין צו האבן א השגה אין דעם עולם הזה, אדער אין די טובה.

להשיג אבער צו משיג זיין די טובה, ווייל אויב מ'איז אויף עולם הזה קען מען נישט משיג זיין די טובה פון די נפש גייט נישט אריין. מ'קען נישט משיג זיין, מ'קען נישט אנקומען נאך. מ'קען נישט האבן, ווייל ביז דו טאקע סטאק אין א גוף, קענסטו אפשר אביסל, מ'קען זיך פארשטיין די אייבערשטער אויף עולם הזה, אבער נישט אזוי פיל.

"נישט איינער יודע בעולם הזה אלא טובת הגוף", אויף די וועלט ווייסן מיר נאר טובת הגוף, "ולא אנו מתאווים", אונז גלוסטן נאר פאר די גוף. דער רמב"ם זאגט אויך תפזיך, יא? אנו מתאווים, אקעי, די גוף.

דיסקוסיע: "אנו מתאווים" — אפילו חכמים גלוסטן צו גשמיות

Speaker 2

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל אפילו, איך מיין, אפילו בעולם הזה, נישט נאר דער רמב"ם נאר, איך ווייס, אפילו דער ראש ישיבה זאל זיין געזונט, ער

זאגסט, אזוי ווי אהרן ראדער, וואס איז דער שר פון זיין א תכלות'דיג ושלמיגער מענטש, זיין א גראבער נועב.

העלא? עס קענען אז דאס איז אליין ארומעס דער עבסורדיטי פון דער זאך, ווייל מען זאגט אזוי פאר א מענטש, אויב עסטו נישט בויל זיין אויף דער וועלט, ביסטו בויל זיין על עולם הבא, אויב עס נישט עסן אלעס אויף דער וועלט, ביסטו עסן, איך וויל שוין יעצט עסן.

וואס זאגט די רמב"ם. מען קען אויך זען, פון וועלכע גנדן א מענטש האט, קען מען זען וואס פאר א מענטש ער איז. דער ערבי שטוב זימה, ווען עס שטעלט זיך פאר, וואס וועט זיין די בעסטע זאך עס קענען זיין, אה, ער זיצט אין גנדן מיט זיבעציג דעות.

העלא, וואס זאגט א רמב"ם? וואס זאגט א ליטו פאק? ער זאגט גנדן, און זיצט מיט א טיי מיט א גמרא. ער כאפט אז ער געט א רמב"ם איז דאס זיין טעניג. ער זאגט זייער גוט, ער זאגט אז איינער וואס איז שוטה בזימה און א טיפש, דאס איז זיין גרעסטע גוטסקייט וואס ער קען משיג זיין איז נאך פון די נידריגערע הנאות.

הלכה י': חכמים ווייסן אז גשמיות איז "דברי הבל והוואי"

Speaker 1

"אבל החכמים ובעלי הדעה", מענטשן וואס אויף די וועלט ווייסן זיי שוין אז ס'איז דא עפעס בעסער ווי גוף, וואס זיי זענען חכמים ובעלי דעה, "ידעו", זיי ווייסן, "שכל הדברים האלו דברי הבל והוואי והבל הם", די אלע זאכן זענען פאלש און שטות'דיג, "ואין בהם תוחלת", ס'איז נישטא אין דעם קיין לאנג-טורם גוטס, "ואין בהם טובה גדולה אצלם", קודם כל ס'איז נישטא אין דעם קיין לאנג-טורם גוטס, ס'איז נאר גוט אויף א מינוט.

און ווייטער, איי פארוואס איז עס נאר גוט אויף די וועלט? פארוואס זעט עס אויס אזוי גוט? "ואין בהם טובה גדולה אצלם בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף עב", ווייל אונז האבן מיר א גוף, און די גוף האט נידס, "וכל הדברים האלו צורך הגוף הן", די גוף דארף דאס האבן. "אבל אין הנפש מתאוה להם", די חלק הנפש פון דעם מענטש גלוסט נישט צו דעם, "אלא מפני צורך הגוף", פארוואס די נפש גלוסט יא צו דעם איז ווייל די נפש איז צוזאמגעשטעלט מיט א גוף, "כדי שימצא חפצו ויעמוד על בוריו", ווייל ער וויל אז די מאשין וואס הייסט אדם, וואס איז די גוף און נפש צוזאם, זאל קענען עקזיסטירן, ממילא וויל ער עסן. אבער ס'איז די גוף וואס וויל די גוטע עסן. "וכל זמן שאין שם גוף, נתבטלו כל הדברים האלו", אויב מ'האט נישט קיין גוף דארף מען נישט בכלל קיין עסן.

דיסקוסיע: די נפש'ס רצון צו עסן אויף עולם הזה

Speaker 1

וואס ער זאגט איז אזוי ווי ער זאגט נאך התניא, אוודאי היינט ווען דו ביסט אין א גוף וויל דיין נפש אויך, לאמיר זאגן, ער פארשטייט אויך אז ער דארף עסן, אוודאי פארשטייט ער. ער האט געזאגט אנדערש, ווייל די גוף וויל עסן סתם וואס ס'טעיסט גוט, און די נפש וויל עסן וואס איז געזונט, אבער ער דארף נאך אלץ עסן. פארוואס? כדי צו טראכטן אויף די עולם דארף מען קיין עסן נישט פאר דעם, כדי צו קענען לערנען אויף די וועלט, פשוט צו סורווייוון. אבער הלואי וואלט איך נישט געדארפט, הלואי וואלט איך געקענט טראכטן אן דעם, און דאס איז עולם הבא. זייער גוט. אבער, א טובה הגדולה...

סטאפ, סטאפ, שלמה האט יעצט געזאגט נאך א זאך. ער גייט אויספירן און ברענגען אויף דעם ראיות.

פארבינדונג צו יסודי התורה: דריי זאכן וואס זענען "אינו גוף"

Speaker 1

דער רמב"ם, אזוי ווי דו האסט געזאגט, איז א זייער גוטע צושטעל פון די נושא פון השגה פון דער אייבערשטער און די מלאכים. דארט זאגט נישט דער רמב"ם די אלע פרטים. זעט אויס ווען מען רעדט פון א מענטש צו זיך

מזה". עס איז דא א קשר צווישן די צוויי. דו קענסט פליי ראג. איך מיינ אז דאס איז די טייטש "ערך".

אבער ער האט דאך געזאגט אז "תענוג השכל הוא פועל יותר שבעים אלף פעמים וכו'", ער האט דאך געזאגט א מספר. ס'איז דאך צוויי באזונדערע זאכן, ס'איז נישט אין די זעלבע קאטעגאריע. אבער דעם משל קען מען יא זאגן. קען מען זאגן, אזוי ווי דו פארשטייט אז אין די קאטעגאריע פון זיסקייט, פון תענוג הגוף איז האניג זיס, אזוי אין די תענוג השכל איז שכל זיס. דאס איז א משל. ס'איז נישט אין די זעלבע קאטעגאריע, אבער ס'איז דאך דא עפעס א געוויסע משל אויף א וועג וויאזוי אונז קענען מיר פארשטיין, קענען מיר מדמה זיין, אבער ס'איז נישט אן אמת'דיגער ערך.

פארוואס מ'רעדט פון עולם הבא מיט משלים פון סעודות

אבער בדרך האמת, דאס וואס מ'זאגט יא אז עולם הבא איז א גרויסע סעודה, אדער אז מ'גייט עסן וואס איז די אור של לוינתן און די אלע זאכן, איז נישט פשט אז ווייל טובת הנפש איז אזוי גוט ווי דאס, נאר ווייל דאס איז די בעסטע זאך וואס דו פארשטייט. מ'ווייל זאגן אז יענץ איז גוט, יענץ איז עפעס וואס גייט דיר מאכן זייער בשמחה, אבער ס'איז אינגאנצן אן אנדערע מין זאך. אפילו מ'זאגט אז ס'איז מער ווי דעם, איז אויך נאר א משל, ס'איז נישט מער, ס'איז אן אנדערע סארט זאך. ס'איז אן אנדערע סארט זאך. "תענוג הגוף אין לו שייכות כלל עם תענוג השכל", ס'איז נישט די זעלבע קאטעגאריע.

דער רמב"ם'ס ווערטער: אין ערוך ואין דמיון

אבער בדרך האמת, שאין ערוך טובת הנפש... נישט בדרך משל, בדרך משל און בדרך אמת. בדרך משל פשט איז אז מ'רעדט בבחינת משל, אבער ער רעדט אמת, יא? אבער בדרך האמת, שאין ערוך טובת הנפש בעולם הבא כמו טובת הגוף בעולם הזה במאכל ובמשקה, אין לו קשר. ס'איז נישט קיין גוטע... בדרך האמת קען מען עס נישט, ס'איז נישט קיין גוטע ערך. אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין ערוך ואין דמיון. די טובת הנפש איז בעסער עד אין חקר, מ'קען עס נישט אפשאצן, מ'קען עס נישט פארשן, ואין ערוך ואין דמיון.

איך מיינ אז חקר איז וואס דו האסט געזאגט, חקר. אבער דמיון און ערך פארשטיי איך וואס ער מיינט. ערך איז אזויווי איך האב געזאגט, מ'קען מעריך זיין, צען איז צען פראצענט פון הונדערט וכו'. ס'איז אפילו נישט א געוויסע פראצענט פון א טריליאן. דמיון מיינט א צושטאנד. זיי זאגן, "איך בין ענליך צו אים, איך בין גרויס און ער איז נאך גרעסער."

אפילו "שמחה" איז נאר א משל פאר עולם הבא

איך וויל זאגן, מ'קען אפילו נישט זאגן – געווענליך א מענטש וואלט יא געזאגט אזוי – אז אזוי ווי עסן און טרינקן מאכט מיך פרייליך, יענע שמחה גייט מיך מאכן פרייליך. אבער ס'איז אויך נישט גוט, ווייל פרייליך איז אויך א רגש וואס אונז האבן יעצט ווען אונז האבן שמחה, און דער וואקערט דערפון איז עצבות. דאס איז אויך אינדרויסן פון די ערך פון שמחה, ס'איז די הבנה פון חכמה אליין.

רייט, מ'קען עס רופן שמחה אויף בדרך משל. אויף בדרך משל, יא. מ'קען זאגן שמחה איז אז ביידע זענען זאכן וואס דו פילסט זיך גוט, דו פילסט זיך משלים, דו פילסט זיך דארט וואו דו באלאנגסט, עפעס אזא סארט מושג'דיגע זאך.

:Speaker 2

אמת.

דוד המלך'ס רמזים — "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"

:Speaker 1

ער זאגט דאך, "ה' שומר דוד", דוד המלך האט מיר רמז געווען ווען ער האט געזאגט, "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", ווי גרויס איז דיין גוטסקייט וואס דו האסט באהאלטן, די טוב הצפון לצדיקים, וואס איז באהאלטן, וואס דער אייבערשטער האט באהאלטן.

האט אויך, מ'ווייל אסאך מאל עסן, מ'ווייל זיך אינדזשויען זיך.

:Speaker 1

די חכמים, דאס איז די חידוש. די חכמים זאגן די שיעור, און נישט אזוי ווי מ'האט געזאגט א מינוט צוריק, חכמים בעלי דעה, יא די. אבער אפילו אונז, אפשר די מתאוה מיינט די גרויסע מדריגה פון ממש אלעס אוועקווארפן, נאר גלוסטן אויף דעם, איז זייער שווער.

:Speaker 2

אמת, אמת. ניין, אבער אין א געוויסע זין פילט זיך, איך האלט אפילו מיר, אין א געוויסע זין עסן און טרינקען זע איך, מ'רעדט זיך איין אז ס'איז מער ריעל. ס'פילט מער ריעל. ס'פילט, איך האב דאך א יצר הרע. איך זאג, מיינ יצר הרע האט מיר געזאגט אז איך זאל אנשטאט קומען צום שיעור זאל איך גיין צו א רעסטאראנט. ס'מאכט סענס. עט ליעסט, אפילו ער זאגט עס פאר מיר, ס'מאכט סענס. אפילו איך קען דיר זאגן ניין, ס'איז נישט אזוי אבסורד. ווער ס'איז א בעל שכל ווייסט אז ס'איז מער טויגליך צו גיין צום שיעור ווי צום רעסטאראנט, אמת. אבער ס'מאכט סענס. דו ווייסט וואס איך מיינ אז ס'מאכט סענס? ס'מאכט נישט קיין סענס. אין עולם הבא וועט עס נישט מאכן קיין סענס. אין עולם הזה מאכט עס סענס.

:Speaker 1

זאגט ער, "אבל אותה טובה", די טובת הנפש, "גדולה עד מאד, ואין לה ערך בטובת עולם הזה, אלא דרך משל", מ'קען עס בכלל נישט צוגלייכן. ס'איז נישטא קיין וועג, אויף די טובת עולם הזה קען נישט זיין אפילו אן ערך. מ'קען עס נישט צושטעלן. נאר דורך א משל. אבל בדרך האמת.

דיסקוסיע: וואס מיינט "ערך" און "משל"

:Speaker 2

אה, ערך, אה, ניין, ניין, איך כאפ וואס דו זאגסט, איך האב נישט געכאפט. וואס ער מיינט צו זאגן איז, לכאורה אז מ'שטעלט יא צו.

:Speaker 1

אה. ווען ער האט געזאגט, ער האט געזאגט "חמור בעיניו כסעודה", נישט "חמור בעיניו סעודה". סאו ס'איז א משל. מ'דארף פארשטיין פונקטליך וואס איז די הגדרה פון משל.

איך מיינ אז משל מיינט א זאך וואס איז נישט די, דו ווייסט וואס מיינט א זאך וואס האט אן ערך? למשל, איך מיינ אז דאס איז דער רמב"ם מסביר אין מורה אין א געוויסע פלאץ, אפשר לאק, אבער איין זאך. אין ליובאוויטש זאגן זיי אסאך די ווארט, איין רגע, צען דאלאר האט אן ערך מיט א מיליאן דאלאר. ווייל ביידע זענען אין דאלערס, און אין די גרופע פון דאלערס זאגסטו, צען דאלער איז אביסל, און הונדערט דאלער, טויזנט דאלער, מיליאן דאלער, ביליאן דאלער, איז אסאך. אבער ס'האט א ערך, מ'קען זאגן יותר מזה. ס'איז דא א קשר צווישן די צוויי. ס'איז א קשר פלאי רחוק. איך מיינ אז דאס איז די טייטש ערך.

:Speaker 2

אבער איך האב געזאגט אז די תענוג השכלי איז מער, פועל לי תורה ספחין מלווה זכות וחסד, יא?

עולם הבא איז אינגאנצן אינדרויסן פון אונזער פארשטאנד — די נביאים האבן עס נישט געקענט באשרייבן

המשך הלכה ב' — אין ערוך טובת הנפש לטובת הגוף

וואס מיינט "ערך" — א חידוש אין דער הגדרה

:Speaker 1

איינער האט געזאגט, צען דאלאר האט אן ערך מיט א מיליאן דאלאר, פארוואס? ווייל ביידע זענען דאלארס. אין די גרופע דאלארס זאגסטו, צען דאלאר איז אביסל, און הונדערט דאלאר, טויזנט דאלאר, מיליאן דאלאר, ביליאן דאלאר איז אסאך, אבער עס האט אן ערך. דו קענסט זאגן "יותר

אבער איך מײן דער טײטש האמנתי - הסבתי? איך ווייס נישט, ווי שטייט דא הסבתי? המה המה, אפשר נאר האמנתי, עס איז המה. עפעס איז מיסינג דא. וואס איז טייטש לולא האמנתי? אלטערנאטיווולי... ניין, עס איז נישט קלאר. א מינוט צוריק שטייט טאקע רחמיך השם דרכיך, וואס מען האט געזען פשט אין דעם נעכטן.

Speaker 1

אוקעי. זאגט דער רמב"ם ווייטער. אפשר דאך דעם וואס ער זאגט קוה אל ה' איז דער נעקסטער פסוק אויך.

Speaker 2

יא.

הלכה ג' — חכמים האבן געזאגט מ'קען עולם הבא נישט משיג זיין

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם: **כבר הודיעונו חכמים הראשונים, די חז"ל האבן שוין אויסגעלערנט, שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה.** מען קען עס נישט משיג זיין מיט'ן גאנצן... בוריה מיינט מיט איר קלארקייט. **ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה.** קיינער ווייסט נישט איר גרויסקייט, איר שיינקייט און איר שטארקייט, **אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.** איך פרעג, אונזער גרויסקייט און אונזער שיינקייט ווייסט נאר דער אייבערשטער אליינס, אזוי שטייט דא.

Speaker 2

יא, ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה פון עולם הבא אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.

גרויסער יסוד: אלע נבואות זענען נאר לימות המשיח, נישט עולם הבא

די נביאים האבן גערעדט פון ימות המשיח

Speaker 1

ושכל הטובות שמתנבאים מהם הנביאים לישראל... אה, איז דא אין דארט יוסט איר. די ספרי הנביאים זענען פול מיט אזעלכע שיינע ווערטער וועגן שכר עולם הבא. איז נישט פשט אז דאס איז געווען שכר עולם הזה, דברים של גוף. פארקערט, שכר בכלל. אין די נביאים שטייט פיל מיט גוטע זאכן וואס וועט געשען צו אידן. תשבי ותשבעי ארץ תחילי, אלע מיני אזעלכע זאכן, די אלע זאכן, **אינם אלא דברים של גוף, שנהנים בהם ישראל בימות המלך המשיח, בזמן שתחזור הממשלה לישראל.**

זאגט דער רמב"ם אז אין די נביאים איז דא אסאך מאל וואס מען זאגט זאכן וואס ס'גייט זיין זייער גוט פאר אידן איין טאג. איז די מיינונג אז די איין טאג רעדט מען פון די עולם הבא? זאגט ער ניין. נישט נאר דעם. ס'זעט אויס פון די נביאים אז דאס איז די שכר. אז דו וועסט זיין א גוטער איד, וועסט באקומען גוט צו טרינקען, "מעיינות התהומות יוצאים בבקעה ובהר", "ארץ חטה ושעורה", אלעס שטייט אין די חומש, אין די תורה. זאגט דער רמב"ם, ברענגט ער א גמרא, די אלע נביאים זענען נאר לימות המשיח.

דער חילוק צווישן ימות המשיח און עולם הבא

און וואס איז ימות המשיח? זאגט דער רמב"ם, א מינוט, אז ס'איז דא נאך א... דער רמב"ם זאגט דאך א גרויסן חידוש, ער געבט דאך א ווארף אריין, און אין אנדערע פלעצער זאגט ער עס מער קלאר, אז אויסער עולם הבא איז נאך דא א צייט וואס הייסט ימות המשיח, א צייט וואס איז יא אויף די וועלט, וואס דעמאלטס גייען אידן...

Speaker 2

ניין, ער זאגט נישט מער קלאר. ימות המשיח איז אזא קלייניגקייט?

Speaker 1

יא, אבער דאס גייט זיין א צייט ווען ס'גייט זיין אידן בעסער, ווען "תחזור המלכות לישראל". יא, אידן גייען א ביסל בעסער תשובה טון, און מ'גייט זוכה זיין צו די גאולה, און מ'גייט זיין אין ירושלים, אדער אין ארץ ישראל,

Speaker 2

זעט אויס ער מיינט צו זאגן די באהאלטן.

Speaker 1

וואס מיינט ער באהאלטן? אז ס'איז באהאלטן ווייל מענטשן אויף דער וועלט פארשטייען עס נישט. ס'איז באהאלטן... ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל גאר א טייערע זאך באהאלט מען. ס'איז באהאלטן. ס'איז נישט באהאלטן אז מ'קען עס נישט פארשטיין, ס'איז באהאלטן ווייל די מענטשן קענען עס נישט פארשטיין. אבער ס'איז גאר גוט, ס'איז גאר גרויס, **פעלת לחוסין בך**, וואס דו האסט אנגעגרייט און געמאכט לחוסין בך, פאר די מענטשן וואס האפן אויפ'ן אייבערשטן, פאר די מענטשן וואס זענען...

דיגרעסיע: דער אפיקומן ביים סדר

דאס איז די סוד פון די... ביי די סדר. מ'נעמט ארויף און מ'האלט אן אפיקומן. וואס די אפיקומן איז די רמז אז די סעודה איז נאר א משל, אבער ס'איז די משל פאר די סעודה וואס מ'גייט עסן.

Speaker 2

יא, ס'איז טאקע א קליינע שטיקל מצה, אבער שוין.

"לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים"

Speaker 1

יא, זאגט ער ווייטער, "וכמה המה דוד..."

Speaker 2

המה, יא?

Speaker 1

"המה ליבני" אזוי.

Speaker 2

יא, ווי סאך האט דוד זיך געגלעסט, געלעכצט, געהאט חשק ווי אזוי צו באקומען חיי עולם הבא.

Speaker 1

ס'איז דאך דער זעלבער דוד וואס האט פארשטאנען די צפון, די טוב הצפון, האט געלעסט אין אן אנדערע פסוק, **שנאמר, "לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים"**.

Speaker 2

הלוואי.

Speaker 1

לולא... אדער לולא טאקע הלוואי, אדער לולא מיינט ער צו זאגן, ווען נישט איך וואלט דאס געגלייבט, וואלט איך אבדה נפשי, עפעס אזוי.

Speaker 2

וועלכע פשט מען זאגט דאך אין די...

Speaker 1

די אמונה צו זען בטוב ה' בארץ החיים, צו זען די אמת'דיגע טוב וואס איז נאר דא אין ארץ החיים. יא, דער פלאץ וואו מען לעבט אייביג, דער פלאץ וואו ס'איז נישט הוה ונפסד. אן אמת'דיגע לעבעדיגע וועלט, א לעבעדיגע לאנד. דאס לאנד איז לעבן און דאס איז נעבעך א שטארבעדיגע וועלט.

ער זאגט, דאס האט אים געמאכט, דאס האט אים געגעבן חיזוק, דאס האט אים געמאכט אנגיין. די אמונה אין טוב ה' בארץ החיים. עס קען אויך זיין אז די ווארט דא איז אביסל 'האמנתי', ווייל מען קען עס נישט ממש פארשטיין, אבער מען קען גלייבן דערין, מען קען וויסן אז עס איז דא אזא זאך, אן עס אינגאנצן צו פארשטיין. פאר אים וואלט מען קיינמאל נישט געטייטשט 'האמנתי' - לייב, ווייל ער מיינט נישט נישט פארשטיין, אוקעי.

דיסקוסיע: וואס מיינט "לולא האמנתי"

Speaker 2

אייבערשטן, ער קען דאס נישט באשרייבן.

א נביא רעדט אליץ במשל

א נביא, א נביא, אנדערש ווי משה, א נביא רעדט דאך אליץ במשל. ער קען נישט אן א משל. א נביא קען נאר זאגן משלים, ער זעט אלעס אין א משל, אזויווי מיר האבן געזען חילוק פון נבואת משה, וואס איז געווען בלא מראה, בלא משל. אלע נביאים זעען משלים. און דער רמב"ם זאגט אז מ'וויל נישט מאכן קיין משל אויף עולם הבא. סאו א נביא קען עס נישט זען.

נאר ווער האט עס געזען? די טובה, די גוטס וואס אפילו א נביא האט נישט געזען, נאר דער אייבערשטער האט עס געזען.

און פאר וועמען האט דער אייבערשטער באשאפן די שרר עולם הבא וואס נאר ער קען זען? עשה אותה אלקים לאדם שמחכה לו, פאר א מענטש וואס ווארט אויפן אייבערשטן.

גמרא רבי יוחנן — "כל הנביאים כולם לא נתבאו אלא לימות המשיח"

אמרו חכמים, דאס איז די מאמר חכמים וואס ער האט געמיינט צו זאגן זיין חכם. און די חכמים האבן געזאגט, "כל הנביאים כולם לא נתבאו אלא לימות המשיח".

סאו די אלע אנדערע משלים, האסטו דאך לכאורה אויך א סתירה פון נביאים. ישעיה זאגט אז נאר דער אייבערשטער האט געזען די שרר. אנדערע פלעצער זעען מיר אין תנ"ך פארשידענע פשוט'ע משלים פון שרר. זאגט ער, אויף דעם זאגן חז"ל אז כל הנביאים כולם, די אלע נביאים וואס רעדן וועגן שרר, האבן גערעדט פון די שרר פון ימות המשיח.

אבל עולם הבא, איז דאס וואס ישעיה הנביא זאגט אז "עין לא ראתה אלקים זולתך", נאר דער אייבערשטער אליין פארשטייט די שרר פון עולם הבא.

דיסקוסיע: פשוטו של מקרא קעגן דרש

פארשטייט זיך, אויב מ'וויל זאגן פשוטו של מקרא, נישט אזא גרויסע סתירה, ווייל דער פסוק קען מיינען צו זאגן איינער האט נאך נישט געזען, נישט אז ס'איז א זאך וואס מ'קען נישט זען. אבער די גמרא, רבי יוחנן האט גע'דרש'נט אז ער מיינט א זאך וואס מ'קען נישט זען, נישט נאר וואס מ'האט נישט געזען. על כל פנים, דער רמב"ם נעמט אן אז ס'איז פשוט אין די גמרא אז מ'קען עס נישט זען, ווייל ס'איז נישט קיין דבר גשמי, ס'איז נישט קיין דבר גופני.

די קשיא פארוואס שטייט נישט עולם הבא אין תורה

אבער דא שטייט אויך א ריזיגע חידוש, דאס הייסט, מ'פרעגט זיך די קשיא, אנדערע שאלים פרעגן די קשיא, פארוואס שטייט נישט אין די תורה עולם הבא? האט דער רמב"ם געזאגט אז ס'שטייט אין די תורה, "למען ירבו ימיכם", וכו'. אבער די נביאים האבן גע'דרש'נט אז ס'שטייט נישט אין די תורה עולם הבא?

הלכות תשובה פרק ח' — עולם הבא: פארוואס הייסט עס "עולם הבא"?

עולם הבא עקזיסטירט שוין יעצט — דער רמב"ם'ס חידוש

יא, פארשטייט זיך, אויב מ'וויל זאגן פשוטא דמקרא איז נישט אזא גרויסע סתירה, ווייל דער פסוק קען מיינען צו זאגן "עין לא ראתה" — איינער האט נאך נישט געזען, נישט א זאך וואס מ'קען נישט זען. אבער די גמרא, רבי יוחנן האט גע'דרש'נט אז ס'מיינט א זאך וואס מ'קען נישט זען, אדער עטליעסט דער רמב"ם נעמט אזוי אן פשוט אין די גמרא, אז מ'קען עס נישט זען ווייל ס'איז נישט קיין דבר גשמי, ס'איז נישט קיין דבר גופני.

פארוואס שטייט עולם הבא נישט בפירוש אין תורה

אבער דא שטייט אויך א ריזיגע חידוש. דאס הייסט, מען פרעגט זיך די קשיא, אנדערע ראשונים פרעגן די קשיא, פארוואס שטייט נישט אין די תורה עולם הבא? האט דער רמב"ם געזאגט אז ס'שטייט אין די תורה אין בלשון "חיים" און וכו'. אבער אין די נביאים, עטליעסט, רעדט מען שוין פון עולם הבא. זאגט דער רמב"ם, ווייל מ'רעדט שוין פון עולם הבא ווייל עולם הבא איז א גרעסערע זאך ווי א נבואה. מ'קען עס נישט, מ'קען נישט זאגן,

אן קיין שיעבוד מלכות. אבער דאס רעדט נאך נישט פון די גרויסע שרר עולם הבא וואס איז נאר פאר די נפש.

פארוואס האבן נביאים נישט גערעדט פון עולם הבא

"אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון", ס'איז נישטא קיין וועג צו אפשאצן אויף דעם, "ולא דמוה הנביאים", די נביאים האבן עס אפילו נישט משווה געווען, זיי האבן אפילו נישט געמאכט קיין דמיונות צו דעם, קיין משלים, "כדי שלא יפתתוה בדמיון". זיי האבן מורא געהאט אז אויב זיי זאלן מאכן דמיונות, זיי זאלן מאכן משלים פאר חיי עולם הבא, וועלן זיי עס אראפנעמען, ווייל ס'איז אזוי פאוערפול אז די משל גייט זיין גארנישט אנטקעגן דעם.

זאגט ער, אז די אלע שרר... וועגן דעם האבן זיי גערעדט וועגן די קלענערע שרר, וועגן דעם האבן זיי גערעדט וועגן די שרר וואס כלל ישראל גייט האבן ביז מ'גייט אנקומען צו די תכלית, "עד שתחזור המלכות לישראל".

פארגלייך צו דער רמב"ם'ס שיטה ביי "דיברה תורה כלשון בני אדם"

דער רמב"ם זאגט אליין אין אן אנדערע פלאץ, דו קענסט דאס זאגן אזויווי דער רמב"ם האט געטון נשל ביי דעם ווען ס'איז גערעדט וועגן דער אייבערשטער, אז דער אייבערשטער איז "קלי יגיד", דאס איז אלעס משלים, "דיברה תורה כלשון בני אדם".

דער רמב"ם פסק'נט ווי רבי יוחנן

דער רמב"ם זאגט אבער, און דאס איז א ווערסיע אין גמרא וואס ער ברענגט, וואס ער פסק'נט אזוי ווי... ס'איז דא א מחלוקת אין די גמרא, אבער דער רמב"ם פסק'נט הלכה דארט, רבי יוחנן האט דאס געזאגט, אז ווען די אלע נביאים וואס זיי זאגן אלע זייערע טובות, וואס פארשטייט אלע נחמות וואס ס'שטייט אין ספר ישעיה און אלע פון זיי, זאגט דער רמב"ם, קיין איינער פון זיי איז נישט די אמת'דיגע טובה וואס מיר זוכן. אלע פון זיי זענען נאר זאכן וואס זענען טאקע גוטע זאכן, ווי ימות המשיח. אבער די אמת'דיגע טובה האבן די נביאים אפילו נישט געזאגט בדרך משל, ווייל א משל רואינרט עס נאר.

:Speaker 2

זייער גוט.

דער ראב"ד'ס השגה

:Speaker 1

דא ליגט א גרויסע יסוד פון הרמב"ם, אז ס'איז דא א צייט וואס גייט הייסן ימות המשיח, אבער דאס איז נאכנישט עולם הבא. און אין דעם איז דא אנדערע שיטות ראשונים, און אין דעם רעדט הרמב"ם באריכות אין די הקדמות צו פרק חלק. און גלייך דא אויפן פלאץ זאגט דער ראב"ד אז ס'שטימט נישט מיט דעם וואס אונז ווייסן אז די וועלט גייט ווערן צוריק תוהו ובוהו. און די גאנצע... יעצט איז דאס אויף די נעקסטע שטיקל.

:Speaker 2

ווייט, ווייט.

:Speaker 1

אהא. אבער לאמיר לערנען אריין די שטיקל. ווייל מען קען נישט זאגן די שרר עולם הבא מיט קיין משלים, ווייל ס'וועט נאר אוועקנעמען.

פסוק "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו"

ישעיה'ס נבואה וועגן עולם הבא

:Speaker 1

און אויף דעם זאגט ישעיה, "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו". ישעיה זאגט אז א מענטשלעכע אויג קען נישט זען, נאר דער אייבערשטער קען זען וואס ער גייט טון למחכה לו, וואס איז די שרר וואס א מענטש וואס ער ווארט אויפן אייבערשטן גייט באקומען.

כלומר, הטובה שלא ראתה אותה עין נביא, די טובה וואס אפילו א נביא, וואס קען יא זען רוחניות, וואס קען ווערן מקושר, קען קאמיוניקעטן מיט'ן

ונפש. **וזה היא הנמצאת לכל אדם בראשונה**, דאס איז די גוף ונפש. קודם, יעדער מענטש, עולם הזה גוף ונפש, ווייל דאס האט קודם א מענטש.

די מענטשן וואס אונז קאמיוניקעטן אין די וועלט, די וועלט ווי די מענטשן זענען ליין אין די רמב"ם ספר, איז צוזאמגעשטעלט פון גוף ונפש. נישט רוב, רוב זענען אין יענע אנדערע וועלט, ווייל אלע געשטארבענע, אלע נאך נישט לעבעדיגע.

ניין, איך זאג די רוב מענטשן וואס איך רעד מיט. אה, דו רעדסט מיט זאכן מיט די נשמות וואס זענען שוין געווען? יא, אבער **זה היא הנמצאת לכל אדם בראשונה**. עולם הבא מיינט דאס וואס קומט אין די נעקסטע סטעיזש.

די נשמה ווערט באשאפן ווען מ'ווערט געבוירן

ס'קען זיין אז דא איז די נקודה, אז פשט איז אז מ'קומט נישט פון עולם הבא. מ'דארף לערנען אין פרק ד' וואס ער שרייבט, ס'איז דא א מחלוקת. דער רמב"ם לכאורה לערנט אז... דאס מיינט אז די נשמה איז שוין געווען אין עולם הבא פאר מ'קומט אראפ אהער? ס'איז נישט. דער רמב"ם לערנט אז די נשמה ווערט באשאפן אדער... וואס פונקטליך, זי קומט אראפ, זי ווערט באשאפן ווען מ'ווערט געבוירן, און נאכדעם בלייבט עס. אבער נישט פשט אז מ'קומט שוין פון עולם הבא, און דעמאלטס וואלט עס שוין געווען עולם שעבר. ווייל ער זאגט אז יעדער מענטש... כולו דם הראשונים, איז ער ווי א גוף מנפש. נאכדעם קען עס זיין א גוף הנפש, ווייל דאס איז די עיקר שכל העולם הבא.

די גרויסע מחלוקת אויפ'ן רמב"ם

יעצט אונז דארפן נאר זאגן איין סעקונד אז... און דא איז דער רב, וועט דא קומט דער היינט אריין, ער פרעגט זיין קשיא. און אין פריער, און אזוי ווייטער. און איך דארף נאר דערציילן אז דעי פרק, און אויך דער נעקסטער ברקים אבער... דעי פרק, פיקר דעי פרק, און ווען עס איז געווען די גרויסע מחלוקת אויף די רמב"ם, איז כמעט דער גרעסטער סיבה פון דער מחלוקת אגום וועגן דעי פרק, די לעצטע דריי ברקים מנחת תשובה. דער עולם האט געזאגט אז ס'זעט אויס דער רב לערנט אנדערש פון רוב א' אנדערע אידן, וועגן תחות המעשה, וועגן וואס איז דער סחר, וואס איז דער טובה, און ווען דער עובדים פארברענט דער רמב"ם?

דער זוהר הקדוש – א שטיצע פאר'ן רמב"ם

שוין, אבער דער רמב"ם בלייבט מיט זיין שיטה... גראדע דער זוהר הקדוש זאגט דער באקאנטע וואס מען זאגט אייביג משיחי כימפ, מ'מאכן א סידעלע און עס געזיין צוקת עורה של לביתו, און שורב ארד, און אלע זאכן. און נאכדעם וואס ס'טאכט זיך ר' יהודה און ר' יוסי, נאכדעם וואס ר' יהודה זאגט דער מעמדה, זאגט ר' יוסי אז דאס איז געזאגט געווארן פאר פשוטי עם זיי זאלן פארשטייען סחר, אבער באמת, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט, סחר עולם הבא איז מער א סחר רחני, מנהנים זער ושכח... יא, מדרש הנהלים, פרשת תולדות, מין איך זאגט נאך דער רמב"ם אדער רמב"ם זאגט נאך פאר אים, whatever way you want to say it, אבער זאגט דעי זייער קלאר, אמת, עס איז נישט נאך דער רמב"ם, עס גייען מיט דער רמב"ם אויף וועג, אבער אנדערע רשולים זענען שטארק נער חילוק, ס'גייען מיט דער רמב"ם...

דער סדר הזמנים – א קאמפליקאציע

איך מיין דער קאמפליקעישאן איז דער סדר הציטון, וואס געשעט פאר יעדער אינדיווידזשועל נאכדעם ווען ער שטארפט, האט ער זיין אייגענע דער מחשון און אייגען עולם הבא, און נאר דער זאך פון סוף הימים, דער ערמאגעדאן, איז דא עפעס א תקופה פון ימות המשיח, א תקופה פון תחית המתים, און א תקופה פון עולם הבא, און דארטן איז... מען דארף שוין קומען צו דער, דער איז שוין פרטים און מענטשן וואס ווילן אלס מפאשים זיין, אבער דער רמב"ם האט זייער שטארק, האט אמת'דער געהאט א מחלוקת, דער רמב"ם האט וואלט געזאגט אויף יענע אנדערע אידן, וואס ער האט דא געזאגט, די אידן וואס מיינען אז די שכל איז צו פרעסן און אזוי ווייטער.

רעדן וועגן דעם מיט המון עם, ווייל זיי וועלן מיינען אזוי ווי די מוסולמענער מיינען אז עולם הבא איז א באנטש פון מיידלעך. ניין, עולם הבא איז השגת השם, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט, "נהנין מזיו השכינה". מ'קען נישט זאגן דאס. דאס דארף מען פארשטיין. דאס איז אן אנדערע וועלט, דאס איז תורה שבעל פה.

די קשיא: פארוואס הייסט עס "הבא" אויב עס איז שוין דא?

אה, יעצט זאגט דער רמב"ם, פירט דער רמב"ם ארויס איין זאך. וואס איז די פשט, אויב בכלל – דאס איז א שווערע קשיא – אויב בכלל, איך האב געזאגט אז עולם הבא מיינט אז די נפש אליין, די נפש אליין איז דאך שוין יעצט דא. און השגת השם אליין פארשטייט אז ס'איז גלייך. איז וואס שטייט אז עולם הבא, עולם הבא סאונדט כאילו ס'איז דא די וועלט, און נאכדעם וועט זיין א צווייטע וועלט.

לאמיר זאגן שטייטער אביסל. דער רמב"ם האט געזאגט אז עולם הבא מיינט וואס יעדער מענטש גייט באקומען שכל נאכדעם וואס דער מענטש איז צוזאמגעשטעלט גוף ונפש, קען זיין נפש האבן די השגת אלקות, די דעת וואס ער גייט זוכה זיין. איז די פשט אז ס'עקזיסטירט יעצט. ווען א מענטש שטארבט און ס'ווערט צוטיילט פון זיין גוף ונפש, קען ער דאך שוין יעצט האבן עולם הבא. איז פארוואס הייסט עס בכלל עולם הבא? עולם הבא, מ'קען נישט זאגן עולם הבא מיינט פאר יעדן מענטש. יעצט ביסטו אין איין וועלט, און נאכדעם וועסטו זיין אין א צווייטע וועלט. אבער ס'זעט אויס אז עולם הבא איז אויף די גאנצע וועלט, אז ס'איז דא עולם הזה, די וועלט, פאר א געוויסע תקופה, און נאכדעם גייט זיין א תקופה פון עולם הבא.

דער רמב"ם קעגן די פשוט'ע פשט

און רוב אנדערע מענטשן, און אויך די פשוט'ע פשט פון די חכמים, איז געווען אז עולם הבא מיינט א נייע וועלט וואס דער אייבערשטער גייט באשאפן, נישט אז עולם הבא איז נאכנישט דא. נישט אז... דרך אגב, אפילו יעצט איז עס אויך דא, אפילו ער זאגט פאר יעדן מענטש, אמת. אבער זיין נפש יעצט איז אויך נישט תלויה בגוף, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט אין פרק ד'. יא, ס'איז סך הכל זי איז סטאק יעצט אין א גוף סאמאהא, אבער זי איז נישט תלויה בגוף. זי קען דאך שוין גיין פאראויס. אקעי, ווייס איך נישט פארוואס זי גייט נישט פאראויס. אבער ס'איז בכלל נישט קיין וועלט, און ס'איז אויך נישט "הבא".

דער רמב"ם ס'תירוץ: "הבא" מיינט דער נעקסטער שטאפל פאר יעדן מענטש

זאגט דער רמב"ם, ס'מיינט נישט דאס. דער רמב"ם זאגט א הקדמה קורצע, ער זאגט איין הקדמה קורצע, אבער ער זאגט אז די לאפיקע, און מ'דארף וויסן אז די לאפיקע איז די לאפיקע וואס רוב מענטשן פאר'ן רמב"ם האבן געמיינט, אדער אפילו נאכדעם, ווייל דער רמב"ם איז מחולק וכו', אבער מ'מיינט אז עולם הבא איז פשט אז דער אייבערשטער גייט מאכן א נייע עולם.

זאגט דער רמב"ם, ניין, זה אינו, **עולם הבא איז נישט בנין שאני עתיד למוצא עתה**, ווייל די וועלט איז נאך נישט דא, און דאס גייט ריפלעיסן די יעצטיגע וועלט, **וזה העולם**, די וועלט וואס אונז רופן עולם הזה **עתיד**, גייט ווערן **נעלם**, ס'גייט ווערן **חרוב**, **ואחר כך יבוא אותו עולם**. נישט דאס איז די מציאות. **אין דבר קיים, אלא הרי הוא מצוי ועומד**, די עולם הבא איז דא, **שנאמר "אשר צפנת"**, דער אייבערשטער האט עס באהאלטן, אוועקגעלייגט ערגעץ און באהאלטן. ווען עפעס איז באהאלטן, זעט מען עס נישט, אבער ס'איז דא.

אבער אפשר מיינט עס געמאכט? צפנת מיינט אז ער האט עס געמאכט. לויט'ן רמב"ם איז פשט אז דאס איז די טייטש פון יענע פסוק, כאטש ס'שטייט נישט אין די פסוק עולם הבא. אקעי. **ולא קראוהו עולם הבא**, ס'איז נישט גערופן עולם הבא, **אלא מפני שאותן החיים באין לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש**. די סיבה פארוואס מ'רופט עס עולם הבא איז ווייל ס'איז נישט די עולם וואס אונז זענען משיג אויף די וועלט, ס'איז די עולם וואס קומט נאכדעם וואס א מענטש איז מער נישט גוף

אנדערע שיטות

פארשטייט זיך, זיי האבן עפעס א תירוץ דערויף. ס'איז נישט... מ'קען פארענטפערן דעם רמב"ם'ס קשיא אין געוויסע וועגן. ס'איז דא אויך אין זוהר אליין, זאגט מיין איך, א דריטע וועג אדער א צווייטע וועג. ס'איז... בקיצור, אונז קענען נישט דאס לערנען אנדערע שיטות. וואס דער רמב"ם האט געזאגט האט זיכער א גרויסע מקום, און ס'איז זיכער דער הייליגער רמב"ם'ס שיטה און וועג פון פארשטיין. און שוין, און דו ווילסט לערנען אנדערע דרכים, אונז לערנען דעם ראב"ד אין שבת ג', איז די גרעסטע מחלוקת, די קלארסטע מחלוקת מיט'ן רמב"ם. שוין.

סיום

וואס נאך וועלן מיר טון וועגן די מחלוקת? גארנישט, ס'איז א מחלוקת, אבער מיר לערנען דעם רמב"ם. מיר גייען נישט יעצט אריינדייוון אין אלטע שווערע מחלוקת. יא, מ'קען נישט, אבער דער רמב"ם איז זייער שיין אזוי אויך. אונז זענען אריינגעטאן געווארן, דאס איז די אמת. ווען ס'איז געקומען אין די צייטן, האט מען געזען ווי ווייט די הלכה איז געווען. ניין, אפשר יעדער איינער גייט גיין אין זיין גן עדן. דער וואס האט געלערנט דין דרייווט, שטעלט דיר אריין, ווייל ער גייט אין די גן עדן. דער וואס האט געלערנט דין דרייווט, שטעלט דיר אריין, ווייל ער גייט אין די גן עדן. דער וואס האט געלערנט דין דרייווט, שטעלט דיר אריין, ווייל ער גייט אין די גן עדן. אקעי, פיין. געוואלדיג.